Prijs f 0.50

6e JAARGANG No. 3-4
MAART/APRIL 1952

NEDERLAND POLEN

UIT DE INHOUD:

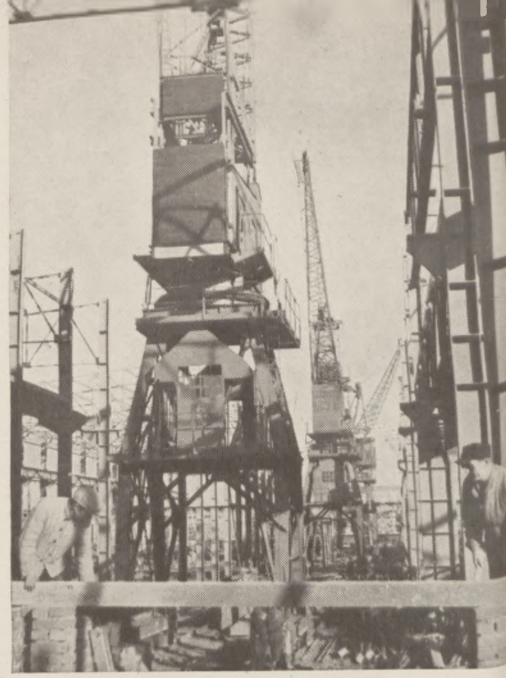
UITGAVE DER VERENIGING
NEDERLAND-POLEN

De Poolse vrouwen hebben recht op vacantie

Jeugd uit de nieuwe stad Nowa Huta met vacantie

Een fragment uit de staal-combinatie Nowa Huta, deze nieuw uit de grond gestampte stad zal in het jaar 1955 100.000 inwoners tellen

Bergen, sneeuw, zon, waarborgen voor een goede recreatie

Juffrouw Dzikówna behaalde een nieuw record bij het 300 meter zwemmen in 4.18.3

Hanna Dąbrowska bekende Poolse kunstrijdster op de ijsbaan

Jeugd uit de nieuwe stad Nowa Huta met vacantie

MAANDBLAD TER BEVORDERING DER ECONOMISCHE EN CULTURELE BETREKKINGEN

Redacteuren:
S. van Praag
M. Górzyński

Postrek. 518467
Penningm. v. d.
Ver. Nederland-
Polen - Leiden

Nederland-Polen

Redactie-Secretariaat: (Redakcja i Administracja) J. W. Brouwersplein 7 - Tel. 93700—20992 - Amsterdam

De oorzaken van een ziekte

Het is niet te veel gezegd, dat het probleem van de handelsuitbreiding tussen West en Oost-Europa ook in Nederland in gezaghebbende kringen steeds meer de aandacht trekt. We hoeven hier slechts te wijzen op recente uitlatingen van mannen als Prof. C. W. de Vries, K. D. van der Mandele en J. H. Cohen Stuart. Ook het Regeringsorgaan „Economische Voorlichting" wijdde in zijn nummer van 11 Jan. 1952 een lang artikel aan dit probleem, waarvan we de eindconclusie overnemen.

„Een herleving van de handel Oost-West zou zeer zeker de stabiliteit van het economisch bestel van geheel Europa ten goede komen. Beide delen van Europa hebben elkaar economisch min of meer nodig, daar zij nog steeds een in grote mate complementaire economische structuur bezitten. De vooruitzichten op een herleving zijn echter nog hoogst onzeker, zolang de politieke controverses in hun huidige scherpe vormen blijven bestaan. Mochten zij eens verdwijnen, dan zou daarmede ongetwijfeld Europa een belangrijke economische stimulans ontvangen."

(Economische Voorlichting, 11 Jan. 1952)

We beschouwen het dan ook als een voorrecht een artikel over dit onderwerp te kunnen opnemen van een gezaghebbend Pools Katholiek Econoom.

I.

In het algemeen gesproken is de belangstelling van de brede massa's in de samenleving vooral gericht op de politieke gebeurtenissen en dit geldt vooral in onze dagen, nu de samenhang tussen deze gebeurtenissen en het lot van ieder individu voor een elk duidelijk naar voren treedt. De quaestie van de wapenstilstandsbesprekingen op Korea, de Conferentie van de V.N. te Parijs, de gebeurtenissen in Egypte en Iran, de herbewapening van Duitsland, zietdaar aangelegenheden, welke de kolommen der dagbladen en tijdschriften vullen en die het onderwerp van besprekingen en discussise uitmaken op vergaderingen en bijeenkomsten. Op het economisch terrein is de belangstelling in de eerste plaats gericht op gebeurtenissen, die in direct verband staan met het materiële levenspeil, als daar zijn: de prijsverhogingen, de consumptie-inkrimping, de belastingverhogingen en dgl.

Zowel deze politieke als die economische gebeurtenissen zou men kunnen aanduiden als verschijnselen van een zeker ziekteproces, dat de mensheid aanvreet. De oorzaken van dit ziekteproces zijn vele. Ook zonder aanhanger te zijn van de materialistische philosophie moet men wel tot de conclusie komen dat een van de voornaamste oorzaken van bovengenoemde verschijnselen te zoeken is in het onvermogen om de oplossig te vinden voor een reeks van problemen van de wereldeconomie. Deze problemen toch vormen de basis van de politieke spanning, die heden ten dage waarneembaar is in de internationale toestand en bij gevolg eveneens in de binnenlandse verhoudingen in vele landen. De opheffing van of de verlichting in deze spanning is onmogelijk indien men geen activiteit ontplooit, die gericht is op de oplossing van de meest brandende economische vraagstukken.

II.

Onder deze massa van problemen op het gebied van de wereldeconomie zijn er twee die men zou kunnen aanduiden als sleutelproblemen. Het eerste is de ontwikkeling van de economische betrekkingen tussen landen met een verschillend economisch systeem — het tweede is de verhoging van het economisch peil van achtergebleven landen.

Hoe komt 't, dat het eerste probleem bestaat? Ten eerste omdat sommige kapitalistische landen een discriminatie toepassen ten aanzien van die landen in welke een ander economisch systeem heerst zoals dit het geval is in de Sowjet Unie, in het huidige China, in de Volksdemocratieën — welke landen we in het vervolg van ons betoog zullen aanduiden als landen met een planmatige economie. Dit is dan de eerste oorzzaak van het bestaan van dit eerste probleem. De tweede oorzaak is gelegen in het feit, dat in de kapitalistische landen de mening opgeld doet, dat een samenwerking onmogelijk zou zijn tussen landen met verschillende economische systemen.

En toch is het zo, dat van de hernieuwing en van de uitbreiding dezer samenwerking de ontwikkeling van beide categorieën van landen afhangt, en dat eveneens de oplossing van het probleem van de peilsverhoging der achtergebleven landen van deze hernieuwing en uitbreiding afhankelijk is. Voorts zal het tot stand brengen van normale economische betrekkingen tussen landen met verschillende economische systemen in belangrijke mate bijdragen tot de vermindering der bewapening, hetgeen weer ten slotte leiden moet tot een verlichting, ja misschien zelfs wel tot een opheffing van de huidige politieke spanning.

De toegepaste discriminatie ten opzichte van de landen met een planmatige economie, welke discriminatie hoofdzakelijk uitgaat van de V.S., onder pressie van

welk land de andere kapitalistische landen haar eveneens toepassen, is het essentiële strijdwapen in de zogenaamde koude oorlog. Deze discriminatie openbaart zich in verschillende vormen zoals: het schrappen op de lijsten van een aantal artikelen, ofschoon deze artikelen reeds opgenomen waren in de voorwaarden der handelsverdragen en er reeds transacties voor waren aangegaan, zodat ze reeds betaald waren, in pressie van de grote kapitalistische landen uitgeoefend op kleine kapitalistische landen die ten doel hebben, om deze laatste hun economische relaties met landen, waar een planmatige economie heerst te laten inkrimpen, in de annulering van handelsverdragen, in de partijdige wijze waarop de handelsovereenkomst tussen de V.S. en de Sowjet Unie wordt geïnterpreteerd, in de uitoefening van het Embargo op de Chinese volksrepubliek (dit met behulp van de Uno) in de onmogelijkheid waarin men de landen met een planmatige economie heeft geplaatst om profijt te trekken van sommige Internationale instellingen als de Bank van Internationale Herstelbetalingen.

Het gevolg van deze op brede schaal toegepaste discriminatiepolitiek is de enorme vermindering van de omzet vooral tussen de landen van West en Oost Europa. In 1938 bedroeg deze omzet 10,9% van de gehele wereldhandel, in 1950 was dit cijfer gedaald tot 3,3%. Onder de West-Europese landen is het in de eerste plaats Frankrijk waarin deze teruggang het duidelijkst is waar te nemen. In het jaar 1937 bedroeg de import van uit de Oost Europese landen 6,4% van de totale import, in 1950 was dit cijfer teruggelopen tot 1.9%. De export naar de Oost-Europese landen bedroeg in 1937 5,2% van de gezamenlijke export, in 1950 nog slechts 1,9%.

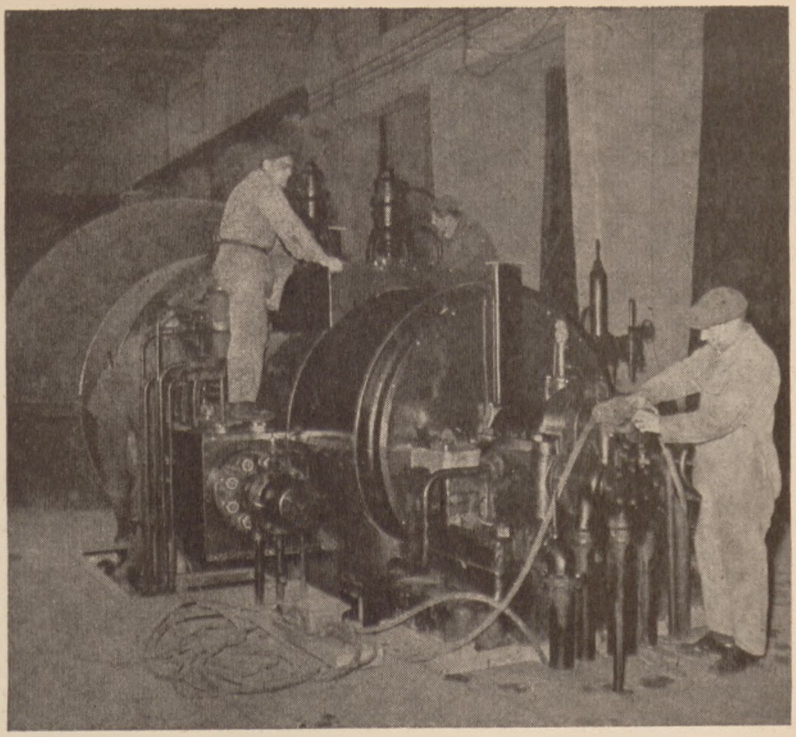
De teruggang dezer transacties met Oost-Europa is in Engeland niet veel minder. Maar de daling in deze cijfers is het duidelijkst te constateren bij de handel tussen de V.S. en Oost-Europa. Stellen we het percentage van het jaar 1938 op 100 dan zien we dit voor de tweede helft van 1950 dalen tot 43. De achteruitgang in de handelstransacties tussen de kapitalistische en de socialistische landen is zonder enige twijfel dan ook een van de redenen van de geringe vermeerdering (volgens de indexcijfers nauwlijks 3%) van de wereldhandel-omzet van het jaar 1950 vergeleken met het jaar 1937, ofschoon de industriële wereld-productie in die tijd met 48% vermeerderd is.

In de kapitalistische wereld stuit men vaak op de mening als zou een samenwerking onmogelijk zijn tussen landen met een verschillend economisch systeem. Deze beschouwingswijze is niet nieuw. Reeds 35 jaar geleden, bij de geboorte van de eerste Socialistische Staat, werd deze mening verkondigd, en de propaganda voor het Hitlerfascisme droeg er het hare

In Polen is men niet bang voor een economische crisis. Een reusachtige electroturbine op gang gebracht in Jaworzno

toe bij haar ingang te doen vinden. Wat kan men tegenover deze mening plaatsen?
In de eerste plaats de feiten. In de periode tussen de twee wereldoorlogen vertonen de economische betrekkingen tussen de Sowjet Unie en de kapitalistische landen een gunstige ontwikkeling (— 1930). Indien er een stremming bij deze ontwikkeling is ingetreden dan staat deze niet in verband met de verschillen in economisch systeem, maar dan is deze stremming te wijten aan de politieke actie tegen de Sowjet Unie gericht.
Het zou dan ook beslist niet moeilijk zijn, om in het licht te stellen welke negatieve gevolgen deze beperkingen van de economische betrekkingen voor de gehele wereldeconomie hebben gehad. Gedurende de tweede wereldoorlog was de economische samenwerking tussen de kapitalistische landen en de Sowjet Unie zeer uitgebreid. Het is natuurlijk waar, dat men dit kan toeschrijven aan de bijzondere oorlogsomstandigheden, maar het is moeilijk om in te zien, waarom tractoren en textielartikelen niet het object van transacties kunnen zijn en tanks en mitrailleurs wel.

Een andere electrische turbine wordt in Katowice op gang gebracht

De periode welke onmiddellijk op de tweede wereldoorlog volgde levert wederom het bewijs van de mogelijkheid van een zodanige economische samenwerking daar toch in die periode de betrekkingen tussen de kapitalistische landen enenrzijds en de Sowjet Unie benevens de volksdemocratieën anderzijds een zeer gunstige ontwikkeling vertoonden, waar voordelen voor beide partijen uit voortvloeiden.
De betekenis van de ervaring op het gebied van deze samenwerking is des te groter omdat men geen enkel theoretisch argument kan vinden ter ondersteuning van de stelling van de onmogelijkheid ener dusdanige samenwerking. We stuiten ondertussen vaak op het volgend argument: het is onmogelijk economische betrekkingen aan de knopen tussen een particulier handelaar en een machtige Socialistische Staat. Hoe men 't ook neemt, dit argument heeft nu geen enkele betekenis meer, want in de kapitalistische landen profiteren de particuliere ondernemers hetzij van de zich zeer ver uitstrekkende bescherming van de staat, hetzij van zijn directe interveniëring. En bovendien zijn in de kapitalistische landen de direct belanghebbenden bij de buitenlandse handel voornamelijk de grote concerns, die over een voldoende economische macht beschikken om aan het overwicht van de socialistische partner weerstand te kunnen bieden. Het is niet uitgesloten, dat er zich zekere moeilijkheden van technische aard kunnen voordoen als gevolg van het verschil in de systemen, maar de moderne techniek bij de buitenlandse transacties beschikt over een zodanige rijkdom aan vormen dat men gemakkelijk een oplossing zal kunnen vinden bij de meest dringende problemen.
De hernieuwing en de uitbreiding van de betrekkingen tussen de kapitalistische landen en die, waarin een planmatige economie heerst, zijn zonder enige twijfel in het belang van beide partijen.
De verwezenlijking van grootse staatsobjecten in de landen met een planmatige economie eist zonder enige twijfel een zo uitgebreid mogelijke samenwerking met andere landen en meer in het bijzonder met de grote kapitalistische landen die beschikken over een rijk assortiment van industriële producten. Het is natuurlijk een feit, dat dank zij deze planmatige economie in genoemde landen, dat dank zij de economische samenwerking tussen die landen, waar dit systeem heerst, de economische ontwikkeling aldaar ononderbroken voortschrijdt, maar toch heeft deze ontwikkeling een gestadige uitbreiding van internationale relaties van node, hetgeen natuurlijk slechts kan plaats vinden bij een economische samenwerking op wereld-basis.
Bij de waardebepaling van de betekenis van de samenwerking van kapitalistische landen met landen, waar een planmatige economie heerst, moet men zich in de eerste plaats rekenschap geven, welke plaats deze landen innemen in de wereldhuishouding.
En dan moet men zich wel voor ogen houden, dat ze een derde van de wereld vormen zowel in territoriaal opzicht, als wat het quantum hunner bevolking betreft, dat zij beschikken over onnoemelijke natuurlijke rijkdommen en dat zij dank zij de buitengewone dynamische ontwikkeling van hun economie een onbegrensde markt betekenen voor de afzet van andere landen. Vandaar dat de samenwerking met die landen, waar een planmatige economie heerst, de kapitalistische landen een afzetgebied verschaft. We kunnen er dadelijk aan toevoegen, dat de ontwikkeling van deze planmatige economie reeds dusdanig is voortgeschreden, dat het deze landen makkelijk valt door hun export van artikelen en diensten hun import te reguleren.
Zelfs de Chinese volksrepubliek, die door een lange oorlog verwoest is en die tengevolge van een tientallen jaren uitgeoefende exploitatiepolitiek nog een achterstand vertoont is voor de kapitalistische landen een zeer begerenswaardige contractant dank zij haar huidige economische ontwikkeling. Naast de omstandigheid, dat deze landen met een planmatige

economie een rijke afzetmarkt vormen voor de kapitalistische landen vinden deze laatstgenoemde landen onbegrensde mogelijkheden voor het verkrijgen van grondstoffen — en wel de meest noodzakelijke — wat het mag immers als een algemeen beked feit worden beschouwd, dat bijna alle kapitalistische landen te kampen hebben met een gebrek aan grondstoffen tengevolge van een wanverhouding die aldaar bestaat tussen de ontwikkeling van de productiecapaciteit der industriële goederen en die der grondstoffen.

Men kan eveneens aannemen, dat de constante economische ontwikkeling in de landen met een planmatige economie, welke men juist door dit planmatige systeem bereikt een zeer gunstige uitwerking kan hebben op de conjunctuur in de kapitalistische landen. In het algemeen gezegd zal een samenwerking op uitgebreide schaal een van de doeltreffendste middelen kunnen worden tegen de economische crises, die zich regelmatig herhalen en die waar ze een steeds ernstiger karakter aannemen, de kapitalistische wereld teisteren. Naast deze bovengenoemde voordelen, moeten we nog de aandacht vestigen op een dat voortvloeit uit de huidige situatie en dat niet alleen een economisch, maar ook een zuiver politiek aspect vertoont. De ontwikkeling van de economische relaties met de landen, waar de planmatige economie heerst betekent tevens het omzetten van de oorlogsproductie in een productie voor de vredesindustrie en als gevolg daarvan het wegnemen van de voornaamste oorzaak der reusachtige economische moeilijkheden in welke deze kapitalistische landen zich bevinden. Zijn eenmaal deze oorzaken weggenomen dan zal tevens het catastrophaal dalen van de levensstandaard een eind nemen. Deze uitbreiding van de economische relaties tussen beide groepen landen zal ten gevolge hebben dat de bewapening geremd wordt, welke in de kapitalistische landen beschouwd wordt als de omschakelingsfactor van de conjunctuur.

Het is onnodig om nog meer bewijzen aan te voeren voor de stelling dat deze methode van „economie" ten slotte leiden moet tot een catastrophe, want het is absoluut onmogelijk om op de lange duur reusachtige massa's van waardevolle producten aan de circulatie te onttrekken, om ze om te zetten in oorlogsmateriaal. Ieder weet, dat de experimenten van de V.S. om deze methode toe te passen niet bemoedigend genoemd kunnen worden. Het is dus juist, dat, waar de samenwerking van de landen met een verschillend economisch systeem één van de oorzaken van de angstwekkende bewapening wegneemt, de politieke spanning meer en meer verzwakken gaat waardoor voorwaarden worden geschapen, die een consolidatie van de vrede met zich brengen.

Het tweede essentiële probleem in de wereldeconomie bestaat in het verhogen van het economisch peil van achtergebleven landen, hetgeen natuurlijk tevens betekent de exploitatie van reusachtige rijkdommen, welke tot nu toe in deze landen onontgonnen waren gebleven, wat neerkomt op het scheppen van zulke reusachtige afzetmarkten, dat het paradoxale gevaar van overproductie op de duur verdwijnen gaat. Het gaat hier natuurlijk vooral om het opheffen van de levensstandaard van 70% van de bevolking der wereld tot een niveau, dat in overeenstemming is met de menselijke waardigheid, hetgeen men alleen kan bereiken door de economische ontwikkeling dier achtergebleven landen. Doch door de verwezenlijking van dit doel lost men tevens een reeks moeilijkheden op in de economische ontwikkelde landen, waardoor men in staat wordt gesteld het levenspeil in deze landen of te handhaven, of zelfs te verhogen. De betekenis van het probleem der achtergebleven landen voor de wereldeconomie is zo duidelijk dat het in het algemeen op zijn juiste waarde wordt beoordeeld. Daarentegen wordt de mening, dat de oplossing van dit probleem afhangt van de oplossing van het probleem dat hier als eerste behandeld is, niet zo algemeen gedeeld. En toch is het waar dat slechts door een zo breed mogelijke samenwerking van landen, waarin verschillende economische systemen heersen, de economische en politieke voorwaarden geschapen kunnen worden voor de verhoging van het levenspeil in de achtergebleven landen. De pogingen om een oplossing van dit probleem te vinden in het kader van de kapitalistische landen zijn à priori tot mislukking gedoemd; we hoeven hiervoor alleen maar het caricaturiale plan Kolombo als bewijs aan te voeren.

III

De beide hierboven genoemde problemen blijven voorlopig onopgelost.

Alle pogingen die men tot dusver heeft aangewend hebben geen resultaat opgeleverd. De oorzaken, die tot deze stand van zaken hebben geleid zijn talrijk; een van de voornaamste dier oorzaken moet hierin worden gezocht, dat men deze problemen tot nu toe niet heeft kunnen bediscussiëren met eliminatie van de politieke factoren, neen sterker nog, bij de discussies hierover voerde men tegelijkertijd een politieke strijd. De onderhandelingen op de talrijke internationale conferenties aan deze problemen gewijd, waren meestal niet gericht op het vinden van concrete middelen met behulp van welke de hier besproken problemen opgelost zouden kunnen worden, maar op de politieke discrimenatie der tegenstanders. Het valt niet te ontkennen, dat een bespreking over economische problemen zonder de politiek hierin te betrekken, moeilijk is. Maar toch is een zodanige bespreking noodzakelijk juist voor het bereiken van politieke doeleinden, en ze is ook mogelijk. Men moet onafhankelijk van de officiële contacten van de vertegenwoordigers der regeringen contacten scheppen tussen mensen, die alle landen en verschillende belangensferen vertegenwoordigen, tussen mensen, die overtuigd zijn van de mogelijkheid van samenwerking tussen landen met verschillende economische systemen, tussen mensen die zich bewust zijn van de belangrijkheid der economische problemen, tussen mensen die zich inspannen om een oplossing te vinden, tussen mensen, die in staat zijn deze problemen sine ira et studio te bespreken.

Het initiatief voor de convocatie voor de Internationale Economische Conferentie in de Aprilmaand van dit jaar te Moskou te houden beantwoordt het meest aan deze postulaten, een initiatief ondernomen door lieden van zeer verschillende opvattingen, maar die 't eens zijn over de vraag dat het absoluut noodzakelijk is op het economisch terrein naar middelen te zoeken, die dienstig zijn voor de bescherming en de consolidatie van de vrede. De grondstellingen van deze conferentie vastgelegd door de initiatiefnemers op een bijeenkomst welke in de Octobermaand van het afgelopen jaar te Kopenhagen is gehouden, waarborgen een sfeer van vertrouwen onder de deelnemers aan deze Conferentie en realiseren dus het fundamentele postulaat van de grote verzoeningspogingen.

Het mag dus als beslist onwaarschijnlijk worden beschouwd dat iemand, die over gezond verstand en een zuivere moraliteit beschikt zich zou kunnen verzetten tegen dit initiatief. Maar mocht een dergelijk geval zich toch voordoen, dan moet de publieke opinie van de hele wereld een dergelijke tegenstander met de naam bestempelen, die hij in werkelijkheid verdient.

Prof. Konstanty Lubieński
Economisch medewerker van Katholieke organen in Polen.

Polen's Handel met het Buitenland

Naarmate de door de oorlog verwoeste Poolse economie zich herstelde, werden handelsbetrekkingen met het buitenland aangeknoopt. Allereerst ontwikkelde zich het handelsverkeer met de U.S.S.R., die van de eerste dagen der bevrijding van Polen af en zelfs nog tijdens de oorlogshandelingen het land in het kader van de afgesloten handelsverdragen voorzag van omvangrijke leveringen aan grondstoffen, machines en levensmiddelen op crediet. Zeer snel daarna ontwikkelde zich ook een levendig handelsverkeer met de eveneens in economische wederopbouw verkerende landen Tchechoslowakije, Hongarije, Roemenië, Bulgarije en later met de Duitse Democratische Republiek. Het ruilverkeer met deze landen bereikte ten gevolge van hun gelijkelijk op planeconomie berustende structuur spoedig een belangrijke omvang.
Sedert 1946 kwam ook een levendig ruilverkeer met de landen van West- en Noord-Europa op gang. Polen knoopte hier gedeeltelijk aan zijn vroegere traditionele goederenassortimenten aan, waaraan echter in de eerste jaren de agrarische producten en levensmiddelen ontbraken. Na dit beginstadium verschenen nieuwe artikelen op de uitvoerlijsten. Bij een gelijktijdige stijging van de invoer in Polen werden ook nieuwe afzetgebieden gevonden.
Al dadelijk trad in vergelijking met de tijd van vóór de oorlog in de buitenlandse handel met deze landen een principiële verplaatsing op in het goederenassortiment, welke verplaatsing veroorzaakt werd door het Europese kolentekort. Steenkool werd het belangrijkste Poolse uitvoerartikel. De steenkool opende voor Polen de Europese markten, en wel allereerst in de Scandinavische landen, vooral in Zweden, later ook in Zwitserland, Frankrijk, Nederland en Oostenrijk. Zelfs voor Italië en Engeland werd Polen in die jaren een belangrijke kolenleverancier, hoewel men grote moeilijkheden had te overwinnen bij het vinden van transportmiddelen.
Polen trad in deze landen op als afnemer van aanzienlijke hoeveelheden investeringsgoederen, machines, industriële inrichtingen, grondstoffen, enz. Zweden, Zwitserland, Engeland en Italië vonden op deze wijze een grote afzet in Polen voor de producten van hun machine-industrie hun electrotechnische industrie en hun metaal- en auto-industrie. Ook voor andere Europese en overzeese landen vormde Polen toen en in de volgende jaren een lonend afzetgebied voor werktuigmachines, vrachtwagens, transport- en laadinstallaties voor de zee- en rivierscheepvaart, voor technische apparaten, hulpmaterialen en grondstoffen.
Na de steenkool verschenen talrijke andere Poolse industrieproducten en levensmiddelen op de buitenlandse markten. Reeds in 1948 werden de buitenlandse handelsomzetten van voor de oorlog overschreden. Stelt men de omzet van 1938 op 100, dan bedroeg deze in het jaar 1948 al 140 en steeg in 1949 tot 167. Deze stijging van de hoeveelheden en de waarde van de buitenlandse handelsomzetten kwam voort uit een toename van het aantal op de goederenlijst opgenomen artikelen. Ook het aantal met Polen in handelsverkeer staande landen nam toe.
Polen hervatte in die jaren de uitvoer van hout, baconvarkens, eieren, mout en graan en verhoogde de uitvoer van suiker, aardappelmeel en andere industrieproducten. Tot de nieuwe handelspartners behoorden landen van het Nabije en Midden Oosten, zoals Egypte, Israël, Pakistan, India als ook de Latijns-Amerikaanse staten, vooral Argentinië.
De Poolse uitvoerlijst ondergaat voortdurend uitbreiding. De buitenlandse markten worden telkens van nieuwe goederen voorzien, vooral van industriële producten, landbouwproducten en levensmiddelen, die de eerste jaren nog op de exportlijsten ontbraken. De uitvoer aan landbouwproducten en levensmiddelen bedroeg in 1949 20% van de totale uitvoer en 22% in 1950. Tegen 1955 zal deze groep producten een stijging van ongeveer 90% vertonen.
Deze resultaten vormen de basis voor de systematische uitbreiding van de Poolse buitenlandse handel tijdens het zes-jarenplan, dat een principiële wijziging van de economische structuur van Polen beoogt.
Na de snelle opleving in de jaren 1948 en 1949, toen de buitenlandse handelsomzetten meer dan het dubbele van 1947 bereikten, trad een zekere stabilisatie in. De productie van de meer dan vervulde economische plannen voor 1950 en 1951 diende in de eerste plaats tot dekking van de gestegen binnenlandse vraag. In verschillende bedrijfstakken kwamen echter aanmerkelijke exportoverschotten ter beschikking. *Tegelijkertijd steeg de opnamecapaciteit van de Poolse markt voor buitenlandse machines, industriële installaties, vrachtwagens, grondstoffen en verbruiksartikelen.*
Ondanks herhaalde pogingen tot discriminerende maatregelen van de kant van zekere kapitalistische landen streeft Polen, ook in de toekomst naar een volle ontplooiing van zijn goederenruil met alle landen op basis van een wederzijds gelijk voordeel en een volledige gelijkberechtiging. Willekeurige, eenzijdige verbreking van ondertekende verdragen moet uitgesloten zijn, evenals pogingen de handelspartner economisch afhankelijk te maken of aan de wederzijdse leve-

In het jaar 1950 delft Polen 100 millioen ton steenkolen

De Silezische mijnwerkers kijken naar de tabellen, waarop hun dagelijkse prestaties genoteerd zijn

ringen politieke voorwaarden te verbinden.
De taak van de Poolse buitenlandse handel staat in organisch verband met de algemene behoeften van de gehele Poolse economie en heeft ten doel, de invoer van noodzakelijke grondstoffen, van hulpmaterialen en investeringsgoederen voor de toenemende behoefte van de bevolking te verzekeren. Deze op een reële grondslag rustende taak van de Poolse buitenlandse handel stemt volkomen overeen met de fundamentele belangen van de staat en de bevolking.
Bij de goederenruil met de verschillende landen stijgen in de eerste plaats de omzetten met de U.S.S.R., wier sterke economie Polen voorziet van investeringsgoederen en hulpmaterialen alsmede van een hele reeks andere goederen, terwijl dit land tegelijk een markt met grote opnamecapaciteit vormt voor Poolse exportgoederen.
De vriendschappelijke betrekkingen, de wederzijdse economische hulp en de planeconomie, die de uitvoering van de leveringen en de afname volgens de gestelde termijnen garanderen, vormen de grondslag voor de goederenruil tussen Polen en de overige volksdemocratische landen en die met de Duitse Democratische Republiek en de Chinese Volksrepubliek, waarbij gunstige vooruitzichten aanwezig zijn voor een aanmerkelijke uitbreiding van de handelsbetrekkingen speciaal met China. De geografische structuur van de Poolse export vertoonde in 1950 vergeleken met 1949 een stijging van 30% van de omzetten met de Sowjet-Unie, de volksdemocratische landen, de Duitse Democratische Republiek en China. Het aandeel van deze landen voor de totale Poolse uitvoer in 1950 bedroeg 56,9% tegenover 44,5% in 1949.
De omzetten met de West-Europese en enige overzeese landen bewijzen, zelfs in de minder vriendelijke atmosfeer van economische en politieke discriminatie, dat stevige economische grondslagen voor een ontwikkeling van het ruilverkeer aanwezig zijn. Het is voldoende, het economisch bulletin van de UNO over het 1e halfjaar van 1951 door te lezen, om te kunnen vaststellen, dat ondanks de in het Westen hier en daar aanwijsbare vijandelijke tendenzen *de handelsomzetten tussen Polen en West-Europa in het jaar 1951 in vergelijking met de voorafgaande jaren een stijging van 100 millioen dollar vertonen* (schatting over het gehele jaar op grond van de cijfers over het 1e halfjaar).
De oorzaak van dit verschijnsel ligt hierin, dat vele belangrijke economische factoren de West-Europese landen duidelijk maken, dat Polen een betrouwbare leverancier van noodzakelijke goederen is en een afzetgebied voor hun eigen producten betekent. Deze wederzijdse afhankelijkheid van belangen wordt ook begrepen door de landen van het Nabije en Midden Oosten, zoals India, Pakistan en Indonesië, die gunstige inkoop- en afzetgebieden voor hun economie zoeken. Een omstandigheid, die de ontwikkeling van de Poolse buitenlandse handel, in 't bijzonder met de landen overzee, gunstig beinvloedt, is de aanbouw van een eigen handelsvloot, die een levendig verkeer met de havens in alle delen van de wereld onderhoudt.
De gehele buitenlandse handel werd na de oorlog bij een aantal grote import- resp. exportfirma's gecentraliseerd. Iedere onderneming bestrijkt als enige een speciaal gebied. Deze consequentie van de centralisering en socialisering vergemakkelijkte de uitbreiding van de goederenruil door een goedgeregelde organisatie van het binnenlandse opkoopsysteem. Dit heeft bijzondere betekenis voor de buitenlandse handelspartner wat betreft de leveringscapaciteit en de betrouwbaarheid van de Poolse exporteurs bij de uitvoering van ieder gesloten verdrag.
Voor het aankweken en verstevigen van de buitenlandse handelsbetrekkingen werd de Poolse Kamer voor de Buitenlandse Handel opgericht, die o.a. het tijdschrift „De Poolse buitenlandse handel" uitgeeft (verschijnt tweemaal per maand in vijf talen: Pools, Duits, Russisch, Engels en Spaans). Sedert 1947 neemt Polen regelmatig deel aan internationale jaarbeurzen (bijv. in 1951 in Leipzig, Utrecht, Milaan, Praag, Wenen en Stockholm). Op deze over de gehele wereld bekende rendezvous van het economisch leven wordt aan buitenlandse importeurs de mogelijkheid geboden, zich er met eigen ogen van te overtuigen hoe de uitnemende kwaliteit van het veelzijdige Poolse export-assortiment het land in staat stelt te concurreren.
Deze successen en de omstandigheid, dat Polen zijn positie van belangrijk importeur van machines, industriële installaties, grondstoffen en hulpmaterialen en aan de andere kant die van productief exporteur van steenkool, industrieproducten, landbouwproducten en levensmiddelen kon veroveren en bevestigen, waren slechts mogelijk door de principiële structuurverandering van de Poolse economie, door de voortdurende industrialisatie van het land, door de toenemende economische samenwerking met de Sowjet-Unie en de volksdemocratische landen, maar ook dank zij de nieuwe geest der wederzijdse betrekkingen van deze landen onder elkander.
De alzijdige en snelle economische ontwikkeling door het zes-jarenplan maakt Polen tot een van jaar tot jaar belangrijker verdragspartner in de internationale handel. Zijn export-potentiëel zal van jaar tot jaar een verdere stijging vertonen, evenals zijn behoefte aan goederen van alle categorieën. Polen is er van zijn kant op uit, zijn buitenlandse handel steeds verder te ontwikkelen en wederzijdse economische betrekkingen te onderhouden met ieder land, dat onder erkenning van de gelijkberechtiging en de daaruit voortspruitende wederzijdse gelijke handelsvoordelen als natuurlijke grondslag voor het goederenverkeer, bereid is zodanige betrekkingen aan te knopen.

Het verladen van erts in Szczecin, waar grote hoogovens het erts tot staal verwerken.

LICHAAMSCULTUUR
in Polen

Het resultaat van de Poolse sport sedert het ontstaan van het nieuwe Polen, blijft zeker niet achter bij de resultaten op ander gebied. Men moet vooral goed begrijpen, dat in het nieuwe Polen aan de sport geheel andere eisen worden gesteld dan in het verleden. Voor de oorlog tot 1939 bezat de Poolse sport een elite-karakter, zonder deelname van de massa. Bij de organisatie van de nieuwe Poolse sport, was men er op bedacht juist iedereen toegang tot de sport te verschaffen. De lichaamscultuur is in Polen een organisch deel van de algehele nationale cultuur — en de sport is een belangrijk element in de socialistische opvoeding. Een wezenlijk kenteken van de lichaamscultuur in het nieuwe Polen is haar voortdurende algemene uitbreiding. Lichamelijke opvoeding en sport zijn voor ieder jong mens toegankelijk en vormen een ontspanning voor de lichamelijk en geestelijk werkende bevolking. Dank zij de geweldige politieke, economische en culturele verworvenheden in het nieuwe Polen, zijn daar de mogelijkheden voor een grondige verandering in het sportleven aanwezig, die in nieuwe vooruitstrevende organisatie-vormen van het sportleven — nauw verbonden met de politieke en culturele ontwikkeling — tot uitdrukking komen.
De verspreiding van de lichaamscultuur in Polen is vooral dank zij de oprichting van sportgemeenschappen, aansluitend aan de brede volksmassa, mogelijk geworden. Het werken op het gebied van de lichamelijke opvoeding en de sport is een belangrijk onderdeel van het werk in jeugdorganisaties, bedrijfsgroepen en boerenhulporganisaties. In de steden werden bedrijfssportverenigingen opgericht, in de dorpen werden eveneens dorpssportverenigingen georganiseerd.
Naast de bedrijfsgroepen en boerenhulporganisaties, traden in dit massaverband ook de sportvereniging „Gwardia" en de academische sportvereniging toe. Bij de bedrijfsgroepen zijn 8 sportverenigingen aangesloten, die kunnen bogen op een ledental van over de 3,5 millioen arbeiders. Het zijn de volgende verenigingen: die van Kolejarz, Górnik, Wlókniarz. Stal, Budowlani, Ogniwo, Uniwo, en Spójnia.
Op het ogenblik bedraagt het aantal sportclubs in de bedrijven over de 3750, waarin ongeveer 550000 sportbeoefenaars zitten. Het aantal bedrijfssportclubs bedraagt over de 800 en 200000 wedstrijd-leden behoren hiertoe. In de dorpen heeft men ongeveer 7000 sportclubs waarvan een 200000 dorpbewoners lid zijn.
De academische sportvereniging heeft 30000 leden. De sportbeweging heeft intussen aan de studieinstellingen een massavorm gegeven. De academische sportvereniging beschikt over een zo groot aantal instructeurs, trainers en turnwerktuigen, waarvan de studenten van het jaar 1939 nooit gedroomd hadden. Met een even grote zorg wordt de schoolsport bedacht. Bijzonder goede resultaten en een snelle toename van leerlingen zijn te constateren bij de sport op de beroepsscholen. Uit de rijen van de beroepssport ontwikkelen zich de toekomstige beroepssportbeoefenaars, een jeugd van grote morele waarde. In het jaar 1951 hebben 200000 jeugdigen een sportonderscheiding gekregen. Buiten de school beoefenen de jeugdigen ook sport in de sportclubs. Hun grote sportbelangstelling blijkt uit de toename van de sportclubs, die in vergelijking met vorige jaren in aantal verdubbelden.
In verband met de nieuwe organisatiebasis kan men in Polen de gelegenheid vinden, massale sportgebeurtenissen te organiseren, zoals b.v. de nationale woudloop-tocht, een algemeen zwemtournooi, herfstmarsen enz. Bij de massale wandeltocht in het jaar 1948 startten ongeveer 300000 deelnemers, in 1949 over de 500000 en in 1950 over de 700000. Het aantal deelnemers was in het jaar 1951 verhoogd tot ruim 750000. Ter vergelijking loont het de moeite van vermelding hoe het in het jaar 1938 hiermee gesteld was, in welk jaar op de nationale wandeltocht 30097 deelnemers geteld werden. Bij de herfstmarsen in het jaar 1948 waren 529000 deelnemers, in 1949 over de millioen en in 1950 ruim 1,5 millioen. Bij deze massale sportgebeurtenissen moet nog het estafettelopen van de Poolse jeugdverenigingen worden vermeld, dat in het jaar 1948 georganiseerd werd. Aan deze wedstrijden namen in het afgelopen jaar 1 millioen jeugdigen deel. In 1949 op de 22ste Juli, de feestdag van Polens wedergeboorte, vond een gigantische estafette-loop plaats, die door de Poolse jeugdverenigingen georganiseerd was, met als einddoel Warszawa. Aan deze enorme wedloop namen over de 100000 mannen en vrouwen deel.
Bij de sportwedstrijden van de bedrijfsgroepen die in 1948 te Warszawa plaats vonden, namen 6000 personen deel om de meestertitels op verschillende sportgebieden.
Op de in Februari 1950 gehouden eerste Poolse wintersport-wedstrijden waren over de 5000 deelnemers en 700 bedrijfs-deelnemers. De eerste zomer-Spartakiade, die in September 1951 te Warszawa plaats had, was een bijzondere manifestatie. Aan deze belangrijke wedstrijden van de Spartakiade namen 250000 uitgelezen athleten deel en aan de hoofdwedstrijden zelf 2200.
In Polen heeft men evenveel zorg en service voor de massasport als voor de beroepssport.
De in het jaar 1950 ingevoerde klasseindeling van de athleten droeg bij tot een systematische verbetering van het sportniveau en de sportgebeurtenissen. De Poolse sport van na de oorlog kan op grote resultaten bogen. Vele van deze resultaten zijn van grote betekenis en van internationaal niveau, zoals b.v. het wereld-record zweefvliegen. Op het gebied van de beroepssport, die in Polen een brede ontplooiing heeft en grote resultaten afwerpt, moeten de zwem-, zweefvlieg- en motorsport, de lichte athletiek, skisport, het roeien en worstelen genoemd worden. De zwemsport gaat in Polen met grote schreden vooruit, de voor-oorlogse toestand ver achter zich latend. Van 24 geregistreerde zwem-records, waaraan vrouwen deelnamen, warden 21 voor-oorlogse records geslagen. De beste zwem-gebeurtenissen had men in 1951 en wel:

200	meter vrije slag			2 : 17,4
400	„	„	„	4 : 54,3
1500	„	„	„	19 : 41,8
200	„	crawl	vrouwen	3 : 13,6

Bijzondere resultaten werden in de zeilsport behaald. Deze tak van sport ontwikkelt zich zeer intensief. De Poolse jeugd legt hiervoor een grote belangstelling

aan de dag evenals op het gebied van de vliegtuig modelbouw. Zowel wat de vakkennis als de kwaliteiten van de zweefvliegers betreft, neemt Polen een leidende positie in Europa in.
In dit jaar haalden Poolse zweefvliegers 10 nationale records waarvan een vijftal officiële wereldrecords sloegen en wel:

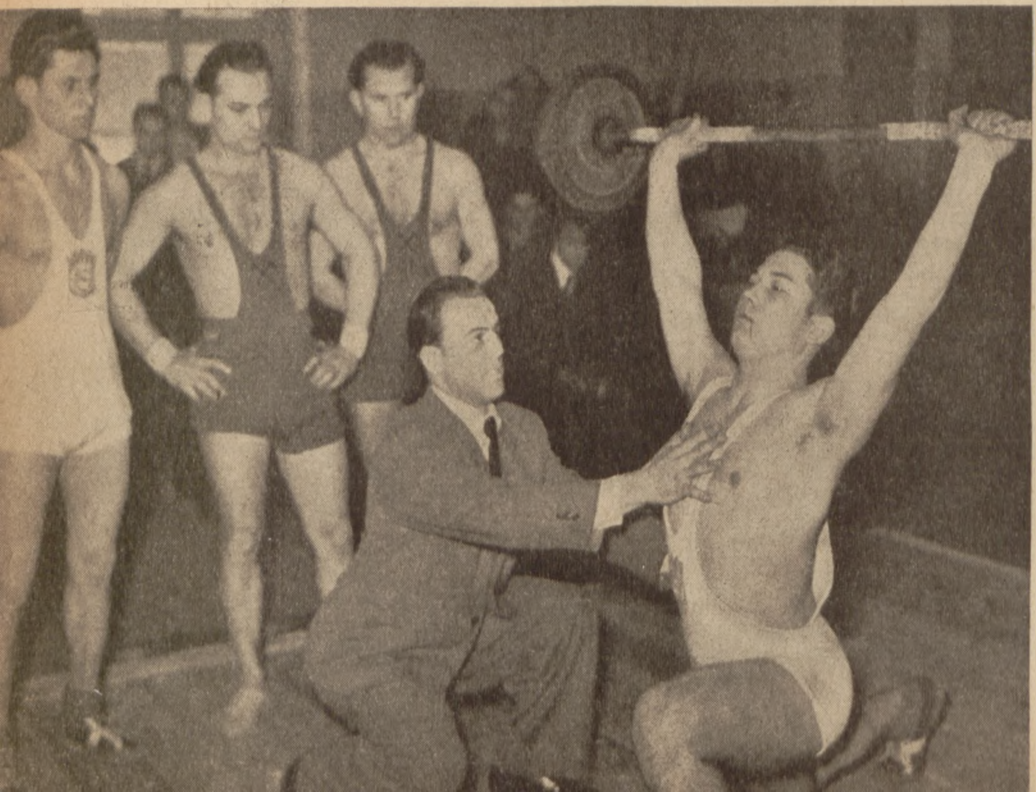
1. Zweefvliegtuig II cat. (twee-persoons). Hoogte boven het startpunt met het zweefvliegtuig „Zóraw" 4964 m. Bestuurders: Irena Kempówna en Lucyna Wlazło. Het wereldrecord was 3291 m en stond op naam van de Amerikaansen Woodward en Geve.

2. Zweefvliegtuig II cat. (twee-persoons). Hoogte boven het startpunt met het zweefvliegtuig „Zóraw" 8182 m. Bestuurders Andrzej Brzuska en Władysław Tarczewski. Het vorige record stond op naam van Amerikaanse piloten en bedroeg 7407 m.

3. Zweefvliegtuig II cat. (twee-persoons). De snelheid op een driehoeksgebied van 100 km: Adam Zietek en Mieczyslaw Dombowski bereikten met het zweefvliegtuig „Zóraw" een snelheid van 45,11 km per uur. Het wereldrecord stond op naam van Amerikaanse piloten en bedroeg 44,857 km per uur.

4. Zweefvliegtuig I cat. (een-persoons). Afstand in rechte lijn naar het vastgestelde punt en terugkeer zonder landing naar het startpunt. Lucyna Wlazlo bereikte met het zweefvliegtuig „Mucha" de afstand van 236 km.

De zweefvliegsport heeft in Polen uitstekende ontwikkelingsmogelijkheden, terwijl de zorgvuldige bescherming in grote mate tot die ontwikkeling bijdraagt. De motorsport, die in vergelijking met 1939 tienvoudig is toegenomen, ontwikkelt zich niet minder dan de zweefvliegsport. De Poolse rijders vertegenwoordigen op de straat-, land- en zandbanen een belangrijke klasse en boekten reeds meerdere malen grote resultaten op internationaal terrein. De overwinning die ze in Holland en Tchechoslowakije behaalden bewijst de hoedanigheid van de Poolse rijders. De zandbaanrennen zijn in Polen zeer populair en vele duizenden toeschouwers komen er naar kijken. De motorrennen Polen—Tchechoslowakije, die in Wrocław gehouden werden, kregen 50000 toeschouwers en ruim 70000 mensen woonden de te verrijden Poolse meestertitels bij.
In de Poolse lichte athletiek ziet men een stijgende ontwikkeling en verbetering van resultaten. Tot de beste resultaten, die de lichte athletiek kortgeleden behaalde, behoren de volgende Poolse records: Emil Kiszka op 100 m lopen 10,5 sec.; Adamczyk met verspringen 7,44 m; Potrzebowski op 800 m lopen 1 : 51,5; Estafetteloop 4 x 100 m 41,7 sec.; Sidlo met knotswerpen 72,27 m; Bregulanka met kogelstoten 13,5 m enz.
De Poolse athleten hebben een hele reeks waardevolle successen uit het buitenland weten thuis te brengen. O.a. kreeg de 18-jarige Sidlo bij de 11e Academische wedstrijd voor wereldmeestertitels te Berlijn de titel voor speerwerpen en Adamczyk die voor polsstokhoogspringen, Weinberg veroverde in de vrije sprong de tweede plaats.
De Poolse keurgroep overwon bij de internationale landenspelen van de D.D.R. Met 162 tegen 144 punten oogstte in Bucarest de Poolse keurgroep van athleten succes bij de internationale sportwedstrijden.
De Poolse ski-lopers droegen in de naoorlogse jaren gedurende de academische wintersportspelen te Davos, Spindlerovy Mlyn en Poiana-Stalin talrijke successen weg. De Poolse skiloper Dziedzic verwierf in Poiana-Stalin (Roemenie) viermaal de academische meestertitel in de ski-sport en Tajner zegevierde gedurende de speciale skisprongloop te Oberhof (D.D.R.).
De Poolse roeisport ontwikkelt zich enorm. Kocerka verwierf tweemaal de academische wereldmeestertitel in 1949 te Budapest, en in 1951 te Berlijn. Tomass en Lorenco met stuurman Michalski haalden te Berlijn de gouden medaille. In het bijzonder verheugt de roeisport zich in populariteit bij de academische jeugd en steeds neemt deze in omvang toe.

Op 27 Jan. 1952 namen onder het motto „wij staan vooraan bij het werk, bij het leren en in de sport," 33 jonge arbeiders en leerlingen van het voortgezet onderwijs aan sportwedstrijden deel. Op de foto: Eugeniusz Budy, kampioen gewichtenheffen.

SPORTRUBRIEK

De 24 beste spelers van het land hebben, met uitzondering van de vice-tennismeester van Polen Piatek, deelgenomen aan het Algemene Poolse Wintertennistournooi in Pobrzeze. De wedstrijden waren tevens een uitstekende oefening voor de ontmoeting met tennisspelers uit de Duitse Democratische Republiek. Een grote verrassing was de overwinning van de jonge Pitrokowski op Hebda (6 : 3, 9 : 7) en van H. Skonecki op Licis. Het was eveneens onverwacht, dat Kwiatek Tloczynski elimineerde (6 : 3, 1 : 6 6 : 4). De uiteindelijke overwinning in het enkelspel behaalde Radzio, die in de finale Niestroj versloeg. In het dubbelspel zegevierde het duo Rodzio—Kwiatek.

*

Bij de wedstrijden om het korfbalkampioenschap voor heren heeft Spojnia uit Lodz zich door de overwinning op Kwardia uit Krakow meester gemaakt van de titel.
Bij de ontmoetingen in de finale om het Korfbalkampioenschap van Polen voor dames heeft Spojnia (Warszawa) gewonnen van Kolejarz, en Gwardia (Krakow) van de Academische Sportvereniging (Warszawa). Spojnja blijft met vier punten boven aan de ranglijst vóór Gwardia, dat ook vier punten heeft.

NIEUWE SPORTMEESTERS.

Het Secretariaat van het Centraal Comite voor Lichamelijke Opvoeding heeft besloten de titel Sportmeester te verlenen aan die wedstrijdspelers, die ineén van de takken van sport de door de classificatienormen voor de meesterklasse vereiste resultaten hebben bereikt, die de onderscheiding ,,Paraat voor Arbeid en Verdediging'' hebben verworven en zich onderscheiden in organisatorisch en sociaalpaedagogisch werk.

BORUCZ Henryk, geb. 10-5-1921, lid van de Sportvereniging Kolejarz Warszawa, heeft driemaal deel uitgemaakt van het Poolse team bij interland-voetbalwedstrijden.

CZAJKOWSKI Zbigniew, geb. 5-2-1921, lid van de Sportvereniging Buduwlani Krakow, heeft bij internationale schermwedstrijden successen geboekt.

ENGLISH Aleksandra, geb. 18-12-1920, lid van de Sportvereniging Spojnia Warszawa, heeft in 1951 driemaal deel uitgemaakt van het Poolse team bij interland-volleyballwedstrijden.

GRUSZCZYNSKA Romualda, geb. 11-11-1928, lid van de Academische Sportvereniging Warszawa, heeft in 1951 driemaal deel uitgemaakt van het Poolse team bij interland-korfbalwedstrijden.

JAZNICKA Irena, geb. 7-12-1915 lid van de Sportvereniging Kolejarz Warszawa, heeft deelgenomen aan 80 pCt van de wedstrijden van het Poolse korfbalkampioensteam en maakt deel uit van het nationale kader.

NICINSKI Euzebiusz, geb. 11-8-1930, lid van de Academische Sportvereniging Warszawa, heeft in 1951 driemaal deel uitgemaakt van het Poolse team bij interland-korfbalwedstrijden.

NAWROCKI Jan, geb. 6-9-1913, lid van de Sportvereniging Stal Katowice, heeft in twee jaar tweemaal de kampioenstitel voor schermen op zijn naam gebracht.

WOJEWODZKA Zofia, geb. 19-6-1919, lid van de Sportvereniging ,,Spojnia'' Warszawa heeft in 1951 driemaal deel uitgemaakt van het Poolse team bij interland-volleyballwedstrijden.

ZABLOCKI Wojciech, geb. 6-12-1930, lid van de Sportvereniging ,,Budowlani'' Kraków, heeft internationale schermsuccessen geboekt.

*

Jan Klaczek, de beste skiloper

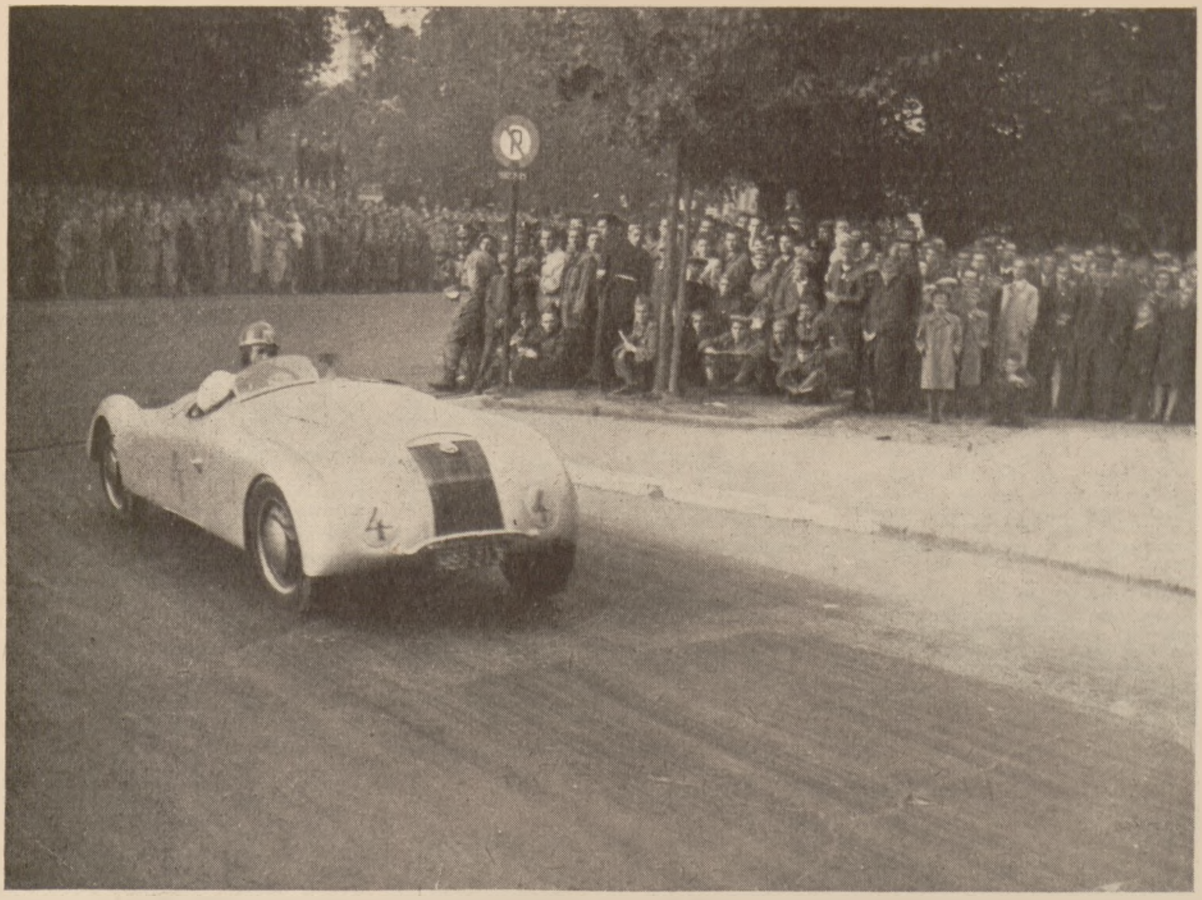
SKIKAMPIOENEN VAN DE PROVINCIE.

Van 31 Januari tot 3 Februari zijn te Szczyrk de derde Poolse skikampioenschappen van de provincie gehouden, waarvoor 220 deelnemers en deelneemsters waren ingeschreven.
Op de afdaling werd bij de senioren de jonge Jan Klaczek van de Volkssportvereniging ,,Szczyrk'' en bij de junioren Romuald Pielesz winnaar. De wedstrijd voor vrouwen werd gewonnen door Aleksandra Kasperlik van de Volkssportvereniging ,,Kamienna''.
De slalom werd eveneens door Jan Klaczek gewonnen en bij de tocht over een afstand van 15 km kwam Jan Holeksa (Wisla) als eerste aan. De wedstrijd over 4 km voor meisjes werd gewonnen door Hadwiga Cieslak (Wisla).
Bij het springen was het nogmaals Jan Klaczek, die kampioen werd. De tweede plaats werd bezet door Stanislaw Nikiel. Deze skier verdient een bijzondere vermelding. Stanislaw Nikiel is niet slechts het toonbeeld van een sportsman. Elk vrij ogenblik wijdt hij aan sociaal werk. Terloops zij vermeld, dat hij een van de bouwers van de nieuwe springschans in Szczyrk is.

*

TOLKACEWSKI SLAAT BOCHENSKI'S RECORD OP DE 100 METER VRIJE SLAG.

Wroclaw, 24-2. Het Poolse zwemrecord op de 100 meter vrije slag, dat sinds 22 jaar op naam van Bochenski stond met een tijd van 1.00.4 werd tijdens wedstrijden te Wroclaw verbeterd. Hierbij versloeg de Zwemclub ,,Wroclaw'' ,,Gwardia'' Katowice met 84 : 71.
De wedstrijd tussen Tolkaczewski (Wroclaw) en Procel (Katowice) wekte zeer veel belangstelling. De eerste 30 meter gingen beide zwemmers gelijk op maar toen nam Tolkaczewski de leiding. Zijn voorsprong groeide gestadig en bedroeg aan het slot ruim 3 meter. De tijd van Tolkaczewski was 1.00.2 en van Procel 1.04.3
Bij dezelfde wedstrijden maakte Bemówna op de 100 meter vrije slag een tijd van 1.15.5. Op dezelfde afstand in de estafette maakte zij een tijd van 1.15.3.
Van de interessante uitslagen vermelden wij: 200 m. schoolslag voor dames

Ook autowedstrijden zijn in Polen geliefd. Op de foto de overwinnaar Wierzka

Stopkówna (Zwemclub „Wroclaw") 3.18.5; 100 m. rugslag voor dames Gelnerówka („Gwardia" Katowice) 1.28.9 en 100 m. rugslag voor heren Procel 1.17.

*

DE POOLSE BOKSERS ZIJN IN GOEDE CONDITIE.

Polen verslaat Tchechoslowakije met 14:6.
Wroclaw. In het vlieggewicht behaalde Kasperczak de zege op Majdloch, in het Bantamgewicht won Wozniak op punten van Muzlay, in het vedergewicht versloeg Drogosz Zachara, in het lichtgewicht zegevierde Kudlacik over Stehlik, in het licht-Weltergewicht won Sadowski op punten, doordat de secundant van Vitoviec na de 2e ronde opgaf, in het Weltergewicht versloeg Cychla Koudela, in het zwaar-Weltergewicht legde Musial het af tegen Krocak, in het middengewicht verloor Nowara van Torma, in het halfzwaargewicht won Grzelak van Rademacher en in het zwaargewicht werd Gosclanski verslagen door Netuka.
De match tussen Polen en Tchechoslowakije besloot de eerste etappe van de Olympische voorbereidingen der Poolse boksers. De uitslag is alleszins bevredigend. De Poolse ploeg behaalde in de wedstrijden met de Tchechoslowaken goede resultaten en toonde zich zeer evenwichtig, zonder zwakke punten.
Misschien heeft het Poolse tiental niet zo goed gespeeld als tegen de Hongaren, maar in de sport geldt het als regel, dat de tegenstanders zich tot een sterkere klasse opwerken. Ongetwijfeld is de Hongaarse ploeg veel sterker dan de Tchechoslowaakse. De Hongaren dwongen de Polen al hun krachten in te spannen, waartoe de Tchechoslowaken niet in staat waren. Sommige wedstrijden wonnen de Polen zonder enige inspanning.

De tweede ontmoeting van de Poolse boksers met Tchechoslowakije in het kader van de wedstrijd Praag—Warszawa is onbeslist geëindigd 8 : 8. Bijzondere vermelding verdient Niedzwiecki, die een fraaie overwinning op Majdloch behaalde. Verder verwierven Kukier, Krawczyk en Palinski punten voor Warszawa.

*

EEN RECORDAANTAL AANMELDINGEN VOOR DE OLYMPIADE IN HELSINKI.

Helsinki. De Olympische Zomerspelen te Helsinki zullen, naar het zich laat aanzien, een record behalen, wat betreft het aantal aanmeldingen. Men verwacht ongeveer 5.500 deelnemers en deelneemsters uit 65 landen. Tot dusver hebben 61 van de 75 geïnviteerde landen de uitnodiging aanvaard.
De organisatoren rekenen op de komst van omstreeks 50.000 buitenlandse gasten.

*

DIT JAAR ZAL DE „WIELERWEDSTRIJD VAN DE VREDE" GEREDEN WORDEN OVER HET TRAECT WARSZAWA—BERLIJN—WARSZAWA.

Warszawa. De traditionele Vredesrit van Warszawa naar Praag wordt dit jaar belangrijk uitgebreid. Het traject, dat ruim 2.000 km lang is, zal thans door Polen, de Duitse Democratische Republiek en Tchechoslowakije lopen. Deze wielerwedstrijd, die de grootste amateurwedstrijd van dit soort ter wereld is, wordt georganiseerd door de dagbladen: „Trybuna Ludu", „Rude Pravo" en „Neues Deutschland". De vredesrit Warszawa-Berlijn—Praag is in twaalf etappes verdeeld:

1e etappe 30 April: Rondom Warszawe, 140 km.

2e etappe 1 Mei: Warszawa—Lódz, 145 km.

3e etappe 2 Mei: Lódz—Katowice, 206 km.
4e etappe 3 Mei: Katowice—Wroclaw, 193 km.

5e etappe 4 Mei: Wroclaw—Zgorzelec, 164 km.

Na deze etappe passeren de deelnemers de Pools—Duitse grens en op 5 Mei wordt er in Goerlitz een rustdag gehouden. In Forst vindt de start voor de volgende etappe plaats.

6e etappe 6 Mei: Forst—Berlijn, 175 km.
7e etappe 7 Mei: Berlijn—Leipzig 195 km.

8e etappe 8 Mei: Leipzig—Chemnitz omstreeks 200 km.

9e etappe 9 Mei: Chemnitz—Bad Schandau, 125 km.

Op 10 Mei wordt er in Bad Schandau een rustdag gehouden, waarna de deelnemers de Duits-Tchechoslowaakse grens passeren en in Hrensko voor de volgende etappe starten.

10e etappe 11 Mei: Hrensko—Plzen, 183 km.

11e etappe 12 Mei: Plzen—Budejovice, 148 km.

12e etappe 13 Mei: Budejovice—Praag, 188 km.

Elke staat vaardigt een equippe van zes man af. Bij de eindstreep wordt de tijd van de eerste drie wielrijders uit elke equippe gerekend. Hierbij wordt de individuele winnaar van een etappe 1 minuut in mindering gebracht.

Een Nederlands Schilder op bezoek bij zijn Poolse Collega's

De Amsterdamse schilder Chris Beekman ontving in Januari de uitnodiging een internationaal congres van beeldende kunstenaars in Polen bij te wonen. Natuurlijk nam hij de uitnodiging met beide handen aan.

Hij heeft 14 dagen in Polen doorgebracht en bleek, toen ik hem na zijn terugkeer vroeg iets over zijn verblijf te vertellen, zò boordevol indrukken, dat het moeilijk zal vallen deze in kort bestek samen te vatten. Hoewel Beekman niet uitgepraat raakte over het leven in Polen in al zijn verschillende aspecten, zal ik me hier beperken tot zijn verhalen over het schilderscongres en over het leven van de kunstenaars, want die zijn zeker alle aandacht waard.

Dit congres, waaraan beeldende kunstenaars, kunsthistorici en critici uit geheel Polen, een 500 in getal, deelnamen, werd ook bijgewoond door een aantal buitenlandse gasten, o.a. door Fougeron en Auricoste uit Frankrijk, de Belgische schilder Peizer, de Engelsman Paul Hogarth, de Oostenrijkse schilder Wilhelm Kaufmann, de Oost-Duitse Prof. Walther Arnold van de Academie van Dresden met een metgezel, en verder door beeldende kunstenaars uit Hongarije, Tchecho-Slowakije, Bulgarije en de Sowjet-Unie.

„Hoe ging dat op dat congres, kon je de discussie volgen?" vroeg ik Beekman. „O, dat ging best, wij buitenlanders hadden allemaal, voor de hele duur van ons verblijf, ook op onze uitstapjes, een tolk tot onze beschikking. Op het congres vertaalden zij tijdens de redevoeringen en de discussies het gesprokene meteen in de taal, die wij het best verstonden. Ik kon dus alles volgen. Bovendien heb ik hier de vertaling van twee referaten" — en hij scharrelde een beetje onder de vele paperassen, die het congres hem opgeleverd had, „Kijk, hier zijn ze, werkelijk heel belangrijk." Inderdaad, dat waren ze, het was de openingsrede van de Vice-Minister voor Cultuur en Kunst, Włodzimierz Sokorski, en een 3-urenlang referaat van de kunsthistoricus Juliusz Starzyński over „De nieuwe inhoud en de oude vormen". — Ik mocht ze mee naar huis nemen en ik moet zeggen, dat ik onder de indruk kwam van de ernst, waarmee de problemen besproken werden en verrast was door de diepgaande en levendige critiek, die in deze referaten op het werk van de hedendaagse Poolse schilders werd uitgeoefend. „Nu kunnen we de vraag beantwoorden," zeide de Minister Sokorski op het congres, „waarom onze werken niet door het volk worden opgenomen, waarom het volk op onze schilderijen critiek uitoefent, en ontevreden is over ons werk. Wij moeten eerlijk bekennen, dat wat ons nu in ons werk hindert, het vlakke, irreeële begrip is van onze werkelijkheid." En even verder: „Wanneer een kunstwerk geen psychologische waarheid bevat en niet de wezenlijke waarheid van ons leven weerspiegelt, wanneer het geen artistieke beleving is voor de beschouwer, wanneer het geen synthese geeft van de tijd en geen kunstwerk maar een schematische, oppervlakkige fotografie is, dan kan zo'n „kunstwerk" natuurlijk niet diep doorleefd zijn en het kan ook niet op anderen werken." En nog belangrijker: „Wij zijn diep overtuigd, dat de strijd om het socialistisch realisme in Polen tegelijk een strijd is, niet alleen voor de opvoeding van de kunstenaar, maar ook voor de volle ontplooiing van zijn eigen individualiteit, van zijn eigen stijl, zijn eigen weg van onderzoek, een komen tot synthese in een realistische wereldbeschouwing en een realistische weergave van

Apostelkop uit het altaar te Kraków van Wit Stwosz

deze wereld in het kunstwerk. — Wij moeten ook nu niet uit het oog verliezen, dat de inhoud van het werk primair is. —"

De kunsthistoricus Juliusz Starzyński ging nog veel dieper en gedetailleerder op de problemen in. Zijn lang referaat wemelde van behartigenswaardige uitspraken, wij kunnen er slechts enkele aanhalen. „De ideologische waarde van een kunstwerk wordt niet bepaald door de hoeveelheid rode vlaggen of de strijdleuzen, die erop afgebeeld staan, hoewel de aanwezigheid van dit soort elementen volledig recht van bestaan heeft op voorwaarde, dat ze op een organische wijze, als een artistieke noodzakelijkheid uit de conceptie van het schilderij voortvloeien en hun volledige rechtvaardiging vinden in de vorm." „Wij veroordelen het schematisme, de passiviteit en het dilettantisme op alle gebieden van ons sociale leven. — De strijd gaat tegen ieder formalisme in de kunst, tegen het voorrang geven van de vorm boven de inhoud, de inhoud is primair. — Het socialistisch realisme is de kunst, die socialistisch is naar de inhoud, nationaal naar de vorm. — Het socialistisch realisme is geen onbezield naturalisme, maar moet zijn de bezielde weergave van een moment uit de hedendaagse werkelijkheid van een ieder onzer."

Chris Beekman was er getuige van hoe deze critiek ten slotte in practische toepassing werd gebracht op de schilderijen, die in de congreszaal hingen. De deelnemers aan het congres waren allen uitgenodigd werk in te zenden en een keuze uit dit werk hing in de zalen, waar vergaderd werd. Tegen deze critiek kwamen bij de discussies sommige der schilders in hevig verzet. „Er was een schilder uit Kraków, een man van de oudere generatie, een zeer middelmatig schilder, die erg te keer ging, omdat hij niet meer leven kon als vroeger, toen hij meer verkocht had dan nu. En daarna kreeg hij weer van een andere schilder de wind van voren, die vond dat zijn opvatting van zijn werk beneden peil was." „O," zegt Beekman en hij gaat er eens apart voor zitten, „ook de organisatie is allemaal prachtig geregeld. Alle schilders zijn lid van de vereniging van schilders. Collega's, met wie wij gesproken hebben zeiden ons, dat van maand tot maand hun bestaanszekerheid groter wordt. Er is geen werkeloosheid voor arbeiders of intellectuelen, de schilders vinden allerlei afzetmogelijkheid voor hun werk. Schilders, die goed werk leveren, verdienen zelfs heel behoorlijk. Het vorig jaar werd 2½ millioen złoty door de regering uitgegeven voor aankoop van moderne beeldende kunst, voor 1952 zal ongeveer 4 millioen voor dit doel beschikbaar worden gesteld." En alsof hij voelde, dat ik hem vragen wilde „wat doen ze nu met al die schilderijen" ging hij verder: „Ze kunnen heel wat gebruiken. Als je bedenkt, hoe er overal gebouwd wordt, en als je ziet, hoe ze in alle nieuwe arbeiderswoonwijken cultuurcentra bouwen, en recreatiezalen in de fabriekscomplexen; die worden allemaal van moderne kunstwerken, wandschilderingen en beeldhouwwerk voorzien."

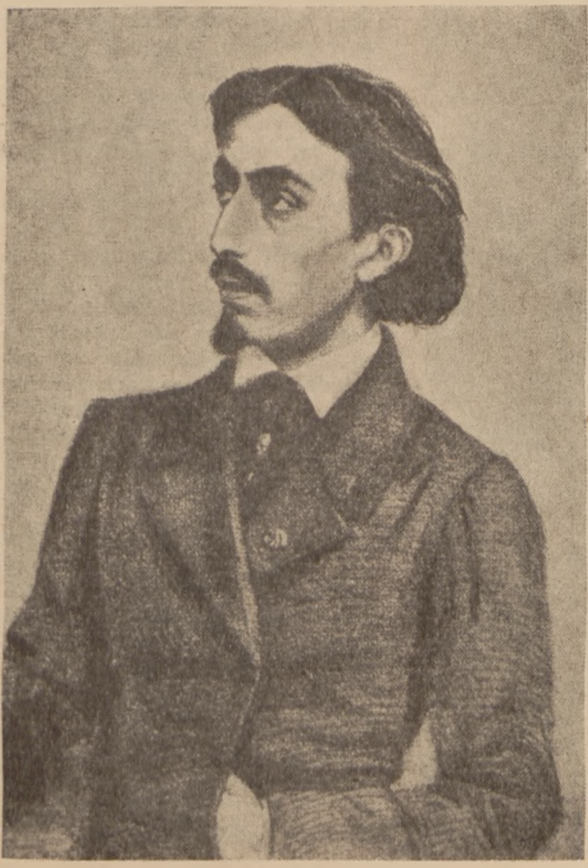
„We waren op een Kunstacademie in Kraków, waar we uren rondgelopen en toegekeken hebben en waar we spraken met professoren, leraren en leerlingen. Van de leerlingen daar waren er 70% afkomstig uit boeren- en arbeiderskringen. Er werd hard en enthousiast gewerkt. Ze kregen stipendia voor hun levensonderhoud, ook tijdens de vacanties. 40% van de leerlingen waren meisjes. De leraren stonden open voor iedere opmerking over hun werk. Ze verzochten ons dringend, hun iets te vertellen over Westerse leermethoden. Want iemand uit het schildersland van Rembrandt en Van Gogh moest deze toch wel goed kennen, zei een van hen. Er waren daar 40 jonge beeldhouwers in opleiding, maar ze hadden er wel 80 kunnen gebruiken, zoveel werk lag er op hen te wachten. En dat geldt ook voor schilders, grafici, illustratoren, er wordt gesmeekt om illustratoren; op het gebied van de toegepaste kunst is zeer veel te doen." —

Tot slot krijg ik dan nog een opgetogen verhaal over alle excursies die er gemaakt zijn, over alle voorstellingen die hij gezien heeft, ballet, dans, film en toneel, poppenkast, haast teveel om bij te houden, over het overweldigende van zijn bezoek aan het gerestaureerde altaar van de in 1477 in Kraków gekomen beeldhouwer Wit Stwosz, waarvan hij ook een prachtig boek met reproducties naar huis heeft meegekregen. De royaliteit van de Polen, hun gastvrijheid en hun goede zorgen tijdens dit verblijf, hij kan er niet genoeg over zeggen. En het einde is dan ook, dat hij me bij mijn vertrek in de gang achterna loopt, en me op het hart drukt, vooral te laten uitkomen, hoe blij, opgewekt en vreugdevol hij daar in Polen dagenlang vrij heeft rondgelopen, hoe dankbaar hij is, dat hij echt „in Polen" geweest is, tussen de Polen.

P. E.

Jozef en Henryk Wieniawski in 1855

H. Wieniawski, litho uit 1858

De violist en componist

Henryk Wieniawski

Henrijk Wieniawski is geboren 10 Sept. 1835 in Lublin en gestorven op 31 Maart 1880 in Moskou. Hij erfde het muzikale talent van zijn moeder, Regina Wolff, die een goede pianiste was. In zijn prille jeugd trok Wieniawski reeds de aandacht door zijn bijzondere begaafdheid, en werd als een „wonderkind" beschouwd.

In Lublin leerde hij vioolspelen onder leiding van Jan Horuziel, de latere concertmeester van de Warszawasche opera, tevens de leraar van J. Joachim in Budapest en van Stanisław Serwaczyński. Later bezocht hij het Parijse conservatorium van L. J. Marssaret, die — tegen de regels in — de achtjarige knaap als leerling aannam. Na vier jaren behaalde Wieniawski de eerste prijs, werd onderscheiden met de gouden medaille en ontving een prachtige Guarnieri-viool.

Zijn carrière als kunstenaar, die daarna begon, was een ware triomftocht.

Eerst gaf hij concerten met zijn jongere broeder Józef, een voortreffelijk pianist. Zij gaven in heel Rusland concerten, van Petersburg over Odessa tot in de Kaukasus. Daarna speelde hij in Polen en Duitsland, in Berlijn gaf hij b.v. 17 concerten in één maand. De concerterende broeders Wieniawski verwekten sensatie in Nederland, Parijs en Londen. Later gingen zij uiteen, Wieniawski concerteerde zelfstandig en gold als een van de beroemdste kunstenaars. Zijn spel had, volgens de eenstemmige kritieken een buitengewone charme en onderscheidde zich door diepte en zuiverheid van interpretatie. Het meest karakteristiek was zijn levendig temperament. „Vuur en vlam", zoals Józef Sikorski in zijn recensies over het optreden van Wieniawski schreef en liet hij er op volgen: „zijn spel was poëtisch en onnavolgbaar zangerig".

In het jaar 1850 aanvaardde Wieniawski de betrekking van concertmeester te Petersburg, welke hij gedurende 20 jaar bekleedde. Na zijn vertrek uit Petersburg ging hij in Amerika op tournee met de pianist Anton Rubinstein en de primadonna Paulina Lucca. Na zijn terugkeer uit Amerika werd hij vioolleraar in Brussel, als opvolger van Henri Vieuxtemps. In 1879 maakte hij een concertreis door Rusland. Zijn steeds verergerende hartziekte was een beletsel voor zijn verder optreden. Zonder middelen van bestaan, komt hij in Moskou, waar de bekende protégée van Piotr Tschaikowski, „Nadjezda Mekk", hem geholpen heeft. Kort daarop stierf Wieniawski. Zijn stoffelijk overschot werd naar Warszawa overgebracht en begraven op het kerkhof Powązki.

De betekenis van Wieniawski blijkt uit zijn composi-

ties. Ze behoren tot de standaardwerken der vioolliteratuur. Uit technisch oogpunt kan men ze beschouwen als een „school van de vioolmuziek". In de eerste plaats behoren hiertoe de drie „Fantastische variaties" voor viool. Voorts de in Rusland gecomponeerde „Souvenir de Moscou" op. 6, „Karnaval rosyjski", op. 11 en de weergaloze Fantasie „Faust", op. 20. alsmede de twee cycli etudes en caprices, op 10 en 18. Uit een muzikaal oogpunt zijn Wieniawski's composities een toonbeeld van stijl, van hoge adel, vol expressie en zeer vergeestelijkt. Zijn stijl is op die van Chopin gebaseerd. Van zijn jeugd af is hij met de muziek van Chopin verbonden geweest, want zijn moeder en ook zijn oom, de componist Edward Wolff, en niet in het minst zijn jongere broeder Józef, waren bekende Chopinvertolkers. Men speurt Chopin's invloed in Wieniawski's mazurka's in zijn volksmelodieën en in de „Sarmacki".

Het tweede D-mol concert, op. 22, opgedragen aan Pablo Sarasate, wordt nog steeds uitgevoerd. Het is een fris werk en zeer belangwekkend. Vergeleken bij het eerste concert in fis mol, op. 14, een jeugdwerk op zijn zeventiende jaar sterk onder invloed van H. W. Ernst gecomponeerd, is het D-mol concert niet slechts een rijp werk (gecomponeerd op 35 jarige leeftijd), maar het is ook technisch gemakkelijker dan het fis mol concert. Het lijkt ten dien opzichte eenvoudiger, maar in ander opzicht is het moeilijker, het vereist een bezielde voordracht, vooral door de ornamentatie der figuren, die een intensieve uitdrukking verlangen, evenals dit bij Chopin het geval is. Met virtuose bravour valt hier niets te bereiken, steeds is een zeer gevoelige expressie vereist. Men kan dit concert spelen zonder technische fouten, terwijl toch de muziek en de poëzie ver te zoeken zijn.

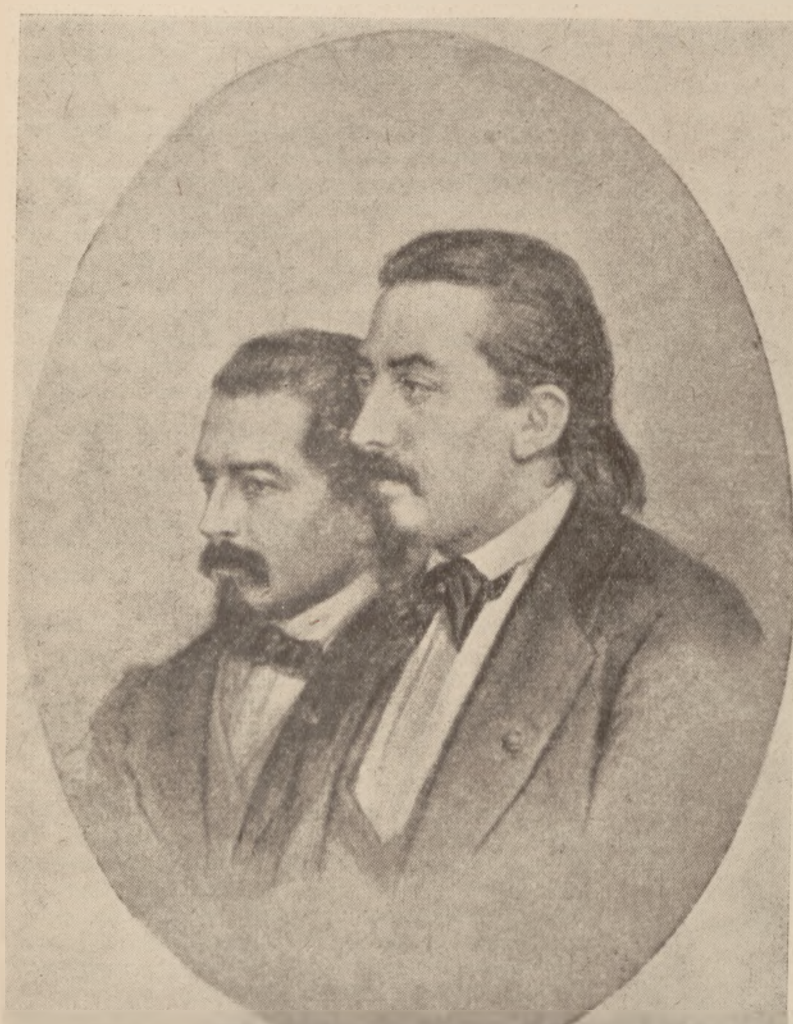
In zijn opbouw is het D.mol concert een meesterstuk. Het heeft een eenheid van vorm en een nieuwe structuur, die later eerst door Cesar Franck tot ontwikkeling kwam. Dit nieuwe bestaat in het zogenaamde „cyclische motief" dat in het allegro optreedt en verder in de contrapunctie van de dooreengeweven stemmen in de finale. Verder is de vertolking van dit concert ook nog moeilijk door de verraderlijke rubati. Evenals bij Chopin vereist het rubato bij de weergave van de muzikale frasen, een volkomen vrij rythme, maar toch dient er steeds een juist begrip aanwezig te zijn om de hoofdaccenten tot hun recht te doen komen en de compositie als geheel zuiver weer te geven. De ideale vertolker van dit rubato was Eug. Ysaye.

In het D.mol-concert is de gehele viooltechniek op zijn schoonst aanwezig en het is voor de executant een ware bron van vreugde. Alles is „viool" de muziek stroomt uit het instrument en klinkt volkomen natuurlijk. En dan de zangerigheid, de zoetheid van de melodie, het legato, de bravour van de staccati „volant" en „a ricochet", de spiccati met hun „grand sautille", het pathetische martellato en de etherische lichtheid van de strijkstok, speciaal in de zigeunerdans van het laatste gedeelte; dat alles is van een meeslepende betovering zowel voor de toehoorders als voor de executant.

Een andere merkwaardigheid van het concert is, de wijze waarop het met het orkest en het coloriet daarvan is verweven. Er is een rijkdom van instrumentale kleurenpracht en een onbeschrijflijk subtiele behandeling van elk instrument. Welk een romantische toon heeft de waldhoorn hier, hoe week klink het „hout" in het bijzonder de hobo, aan welke Wieniawski het inleiden van de thema's toevertrouwt.

Voegt men hier nog aan toe, hoe voortreffelijk het contrapunkt zoemt, altijd onbeschrijfelijk natuurlijk en zangerig, dan wordt hierdoor volledig in het licht gesteld, dat het D.mol concert behoort tot de grootste meesterwerken van de vioolmuziek.

J. W. REISS.

De beide broeders in 1869

Paaseieren in Polen

door Wladyslaw Kolage

Vele streken in Polen zijn nog heden beroemd doordat de volkskunst er als handwerk is blijven leven. Tot ver over de grenzen van Polen is b.v. de landstreek Podhale (waarin Zakopane ligt) bekend door zijn snijwerk. Het gebied van Lowicz is bekend door de bonte klederdrachten, de streek van Kurpie o.a. door zijn prachtige papierknipsels.

Het Poolse volk heeft een grote behoefte aan schoonheid en bevredigt deze op de meest uiteenlopende wijzen. De gebruiksvoorwerpen worden op zeer verschillende manier versierd, terwijl ook zuiver decoratieve ornamenten worden toegepast, b.v. bij het versieren van paaseieren.

Het beschilderen van eieren is van oudsher algemeen verspreid. Ovidius en Plinius maken er reeds melding van en ook uit de graven uit oeroude tijden blijkt dat reeds toen dit gebruik bestond.

In de Middeleeuwen was het beschilderen van eieren in geheel Europa in zwang; nog in de achttiende eeuw komen in steden en dorpen beschilderde eieren voor. Daarna verdwijnt dit gebruik geleidelijk. Maar in Oost-Europa blijft het kunstzinnig versieren van eieren een volksgebruik.

In Polen begon men in deze en andere kunstuitingen opnieuw belang te stellen in de laatste 20 jaren van de negentiende eeuw. Men begon toen n.l. producten van volkskunst te verzamelen. In de musea werden verzamelingen aangelegd en ook particulieren begonnen dit te doen.

Langzamerhand ging men afbeeldingen maken en in de tijdschriften verschenen geïllustreerde artikelen over deze voorwerpen van de volkskunst. Maar tegenwoordig gaat men verder, ethnographen en andere schatten deze uitingen naar hun artistieke waarde en stellen ze naast de populairste werken van de andere volkskunst, b.v. die van de beeldhouwkunst, van de papierknipsels en het borduurwerk.

Het beschilderen van paaseieren gaat volgens zekere tradities, die verband houden met het dagelijkse leven in het dorp.

Vaak komen tijdens de periode van het eierenbeschilderen meisjes en jonge vrouwen bijeen en werken onder een vriendschappelijk gesprek.

Deze periode duurt de gehele lente, ze eindigt in de laatste dagen van Mei en draagt een wereldlijk karakter. Er bestaat een nauw verband met de vermaken van de jeugd in deze tijd. De rol van de „Pisanki" (eierenbeschildering) houdt dan ook verband met het vrijen van de jeugd. Zeer duidelijk komt dit tot uitdrukking in Midden Polen, waar het Paasei wordt gegeven als een „liefdespand"; het is een uitdrukking van liefde en genegenheid bij jongens en meisjes. De jongeling, die het geschenk ontvangen heeft, is daardoor verplicht op de jaarmarkt te tracteren.

In deze streken bestaat nu nog het telkenjare wederkerende feest genaamd „Okupiny" (het loskopen). Ook komt het voor, dat in de karnavalstijd tijdens de jaarmarkt zulk een feest wordt ingelast. Een oude waard „verkoopt" de meisjes, en de jongens kopen haar om met haar te dansen. De „kopende" jongeling geeft daardoor te kennen, dat hij het meisje aardig vindt. Als het meisje de „koper" ook aardig vindt, dan stuurt ze hem kort daarop dergelijke paaseieren ten geschenke; hij schenkt haar als tegengift een lint, een doek of een ander voorwerp.

In het Noorden van Polen zijn heden ten dage nog andere lentespelen van de jeugd bekend. Reeds in de dertiende eeuw waren er in Polen zulke paaseierenspelen. Nu noemt men ze „Nawybitki" en „Wbitki" (ons „eitje tikken"). Het spel bestaat hieruit, dat twee tegenstanders, gewapend met paaseieren, deze tegen elkaar aan slaan. De speler wiens ei kapot geslagen wordt verliest het ei aan zijn tegenstander. Een ander spel bestaat hierin, dat men zijn ei van een schuine plank laat afrollen en als het dan dat van de tegenstander raakt, heeft deze het recht het te nemen.

De traditie van het eierenversieren is in Polen in allerlei streken in zwang gebleven. Vaak is deze traditie zeer levend en overleeft ze andere takken van volkskunst. Zo b.v. in Lubusk, waar sommige uitingen van volkskunst verdwenen zijn.

Het beschilderde ei draagt bij het volk verschillende namen. In de wandeling heet het „Pisanka" (paasei). Plaatselijk zijn de benamingen echter verschillend. In het gebied van de Kurpi (groene Pusta) heet het „Pisko", „Wysowanka". In Midden-Polen treft men de namen „Pisanka" aan. In de streek van Lublin spreekt men van „Pisanka en Malowanka" e.z.v. Het zijn allemaal liefkozende verkleinwoordjes, waaraan de Poolse taal zo rijk is.

De naam van het paasei hangt af van de versieringstechniek en van de manier waarop deze wordt toegepast. Overal wordt hetzelfde onderscheid gemaakt. Als het ei in één kleur geverfd is, heet het b.v. overal „Kraszanka", Malowanka" of „Byczko". Als op een effen achtergrond door krassen een ornamentale tekening ontstaat spreekt men van „skrobanka" of „rysowanka". Als het ei echter versierd is met een ornament, dat er met was op gebatikt is en daarna gedompeld is in een kleurstof, spreekt men algemeen van „pisanka". Deze werktechniek noemt men „pisanie". Dit is de oudste techniek die werd toegepast en die in geheel Polen in zwang was. Nu past men ook de methode van het inkrassen, en het tekenen toe. Deze laatste methode is te gecompliceerd om veelvuldig toepassing te vinden.

Voor het batikken met was gebruikt men tweeërlei werktuigen, die aan het ornament een verschillend karakter verlenen. Het ene bestaat uit een eenvoudig blikken trechtertje, dat aan een gespleten stokje is bevestigd, waarmede men, na het met gesmolten was gevuld te hebben, op het ei tekent. Met dit werktuig, „pisak" genaamd, kan men een doorlopende lijn maken; de dikte van de lijn hangt af van de opening van de trechter. Het andere gereedschap bestaat uit een gewone naald, die men in een houtje steekt, en die men telkens opnieuw in de gesmolten was doopt. Hiermede krijgt men geheel andere resultaten, want het oog van de naald neemt telkens maar een klein druppeltje was op, dat op het ei vloeit en een

klein puntje vormt, waaraan men met de naald de vorm van een komma kan geven, in de richting die men wenst. Zo brengt men b.v. een ornament tot stand, dat bestaat uit naast elkaar liggende komma's die op de top van het ei een veelstralige ster vormen en die als het ware over het hele ei lopen (foto 1). De naald biedt meer beperkte mogelijkheden dan het trechtertje.
De batikmethode wordt hier en daar vervangen door het inkrassen (foto 2), waarbij men het ei, dat eenmaal beschilderd is, nog eens met een scherp mesje bewerkt.
In de westelijke gebieden van Polen wordt de batikmethode steeds meer vervangen door de deze methode van „inkrassen". In Silezië is men daar reeds in de 19e eeuw van teruggekomen.
Eenzelfde wijze van versieren van de eieren als in Silezië treft men ook in Noord-Polen aan; bij de Kurpen heeft dit gebruik zich tientallen jaren lang verspreid. Het is opvallend, dat deze techniek hier voornamelijk door mannen wordt toegepast, terwijl de vrouwen blijven vasthouden aan de oude batikmethode.

Op de rechter oever van de Wisła, langs de middenloop, bestaat naast de batikmethode nog een speciale bewerking, nl. die van het inwikkelen. Voor dit doel gebruikt men gekleurde lapjes stof, die men op de eierschaal plakt. Deze methode beperkt uiteraard de artistieke mogelijkheden. Zie foto 3.
Een op deze wijze versierd ei, waarbij de witte kleur domineert, vertoont ook groene, rode en blauwe kleuren; deze gekleurde stroken zijn er in vierkanten en in rechte strepen op gelegd.
De methode van het eieren versieren in Lublin bestaat uit verschillende op elkaar volgende werkwijzen. Eerst tekent men het ornament met was op een geverfd ei (onverschillig welke kleur), daarna legt men het ei in een zuur, dat de kleur op de plekken, waar geen was op zit, wegvreet. Voorts wordt het met een andere kleur bestreken en er worden opnieuw met was andere motieven getekend; dan wordt het wederom in het zuur gelegd, dat de grondkleur bleekt. Dit proces herhaalt men vele malen en zo verkrijgt men een kleurige versiering op de witte achtergrond.

De motieven der ornamenten zijn verschillend. Men vindt er geometrische figuren onder: planten en dieren, doch zelden mensen. Deze motieven zijn zo verschillend, dat maar zelden het ene op het andere gelijkt. De compositie hangt af van de oppervlakte van het ei.
Men kan ook meer dan één motief op het ei aanbrengen. De kunst

van het tekenen bestaat hierin, dat men de versiering in overeenstemming brengt met de vorm en de kleur van het ei.
Bij de versiering gebruiken de volkskunstenaars, zoals wij reeds gezien hebben, verschillende methoden, waarbij zij, zover dat mogelijk is, steeds nieuwe gedachten uitwerken.
De batikmethode is de rijkste en biedt de grootste mogelijkheden bij de samenstelling van het motief.

Het interessantst is de verdeling van het ei-oppervlak. Als men de versiering op deze indeling baseert, verkrijgt men een compositie, die men wel als de rijpste van alle kan beschouwen. In dergelijke tekeningen zien wij een systematische samenvoeging der motieven en een expressieve verbondenheid van het geheel. Dit is nog meer het geval bij die versieringen, die zonder voorafgaande indeling van het ei-oppervlak worden aangebracht. Het ornament is hier samengesteld uit stroken, die over de gehele oppervlakte der compositie verdeeld zijn. In het midden der compositie komt op deze manier het ornament als relief naar voren. Op foto 4 zien we een versierd ei, dat zonder voorafgaande indeling is gemaakt. Hier zien we menselijke gestalten, een motief dat zelden voorkomt bij de versiering van Paaseieren; zij zijn ook maar zeer schematisch.

De compositie op een ander ei, die eveneens zeer vrij is opgezet, toont ons een bloemenmotief en naast de bloem ook een haanmotief. De haanfiguren ontmoet men echter niet zeer vaak als motief, wat opmerkelijk is, daar motieven van hanen en andere dieren in de andere volkskunst zeer veel voorkomen.

Vaak worden aan de versiering grappige opschriften toegevoegd, bijvoorbeeld: „De koekoek roept, het hartje klopt, Een jongeling zoekt een rijke maagd.” (Opole). De kleuren der Paaseieren wijken in de diverse gebieden zeer van elkaar af. Hier overwegen donkere kleuren, daar meer lichte kleuren. Bij een nauwgezette bestudering van de versieringen der Paaseieren komt een grote rijkdom aan ornamentatie aan de dag, die in de diverse gebieden een eigen karakter hebben.

Dit is toe te schrijven aan zeer oude tradities van deze volkskunst. Evenals op andere gebieden der volkskunst wijzen deze verschijnselen er echter niet op, dat ze iets uitzonderlijks, iets dat niet met het Poolse leven verbonden is, zouden betekenen; zij maken integendeel deel uit van een groot harmonisch geheel der Poolse volkskunst.

Foto 1

Kazimierz Pietkiewicz

DE POOLSE VOLKSKUNST

en haar nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden

Polen behoort tot de landen, die een veelsoortige en rijke volkskunst bezitten.
In vele dorpen heeft de decoratieve weefkunst tot heden toe standgehouden, vooral in de bontgekleurde en rijkgeborduurde klederdrachten. Dit is evenzeer het geval met het kantklossen, de ceramiek, het boetseren, het houtsnijwerk, de vlechtkunst en allerlei vormen van sierkunst, zoals het papierknippen, het beschilderen van eieren of het maken van versierselen uit stro e.d. Het kunstzinnige handwerk is niet alleen rijk van vorm en inhoud maar heeft bovendien in de verschillende streken een verschillend karakter, ontstaan in de strijd om het bestaan, voortgekomen uit de materiële en geestelijke behoeften van het volk, uit zijn zeden en gewoonten, zijn fantasie en vindingrijkheid en zijn liefde voor de arbeid en het eigen land.
Deze kunst, afhankelijk als zij is van de levensomstandigheden en voorwaarden van de betreffende streek, heeft in de loop der geschiedenis allerlei veranderingen ondergaan, hier en daar is zij uitgestorven en herboren. De behoefte en de vooruitgang hebben nieuwe takken van volkskunst doen ontspruiten.

WEEFKUNST

De weefkunst met haar oude traditie kenmerkt zich in Polen door een grote artistieke rijkdom. Tot de typisch Poolse weefsels, welke nog heden algemeen voorkomen, behoort in de eerste plaats de „pasiak". Deze pasiak, die vervaardigd wordt van linnen of wol met een eenvoudige spoel op handweefstoelen in kleurige horizontale of verticale strepen, treft men in allerlei variaties in geheel Polen aan. Hij wordt gedragen als rok, omslagdoek of schort en dient ook wel als sprei.
De artistieke waarde van de „pasiak" schuilt in een verantwoorde harmonie der kleuren, die de Poolse vrouw met ware intuïtie uitkiest. Polen biedt hierin een grote rijkdom aan schakeringen en de samenstelling der kleuren loopt in de verschillende streken sterk uiteen. De fraaist gestreepte weefsels worden aangetroffen in de wojewodschappen Warszawa, Łódź en Kielce (Midden-Polen), Poznań (West-Polen) en Rzeszów (Zuidoost-Polen). Een ander representatief type van Poolse weefkunst is het linnen of half-linnen of ook wel half-wollen weefsel met zeer uiteenlopende en ingewikkelde meetkundige ornamenten. De verscheidenheid, die de weefster met behulp van een weefkam bereikt, is enorm. Tot de meest voorkomende motieven behoren cirkels, ellipsen, vierkanten, schaakborden, kruisjes e.d. De meetkundige figuren zijn door een vernuftige techniek aan beide zijden in contrasterende kleuren geweven. De gehele artistieke rijkdom hangt af van een verantwoorde keuze der kleuren, al naar gelang de afzonderlijke motieven van het ornament. Het meetkundige motief is meestal in contrast met de achtergrond en wordt regelmatig herhaald. Foto nr. 1).
Deze weefsels worden gewoonlijk in lange banen vervaardigd, daarop naar behoefte geknipt en als kleding of omslagdoeken e.d. gebruikt. Zulke weefsels treft men in Midden-Polen aan, hun eigenlijke streek van herkomst is echter het Oosten en Noorden, namelijk de wojewodschappen Białystok en Olsztyn.
Naast deze twee hoofdtypen treffen wij nevenvormen aan, zoals bijvoorbeeld geruite weefsels („kraciaki") of stoffen met smalle strepen in verschillende kleuren, die als ceintuur dienen.
Alle Poolse weefsels bezitten tamelijk felle, sterke kleuren. Tegenwoordig worden algemeen anilinekleurstoffen gebruikt, ofschoon men zowel hier als elders nog plantaardige kleurstoffen kan aantreffen, die het Poolse volk van oudsher kende en die in de loop der tijden prachtige toepassingen vonden.
In Noord- en Oost-Polen (wojewodschappen Olsztyn en Białystok) kent men bovendien een bijzondere weeftechniek, die het mogelijk maakt allerlei ornamentale figuren en plantenmotieven te vervaardigen. De weefsels in deze techniek hebben door het werken met twee scheringen ook verschillende kleuren, met aan elke kant een verschillend gekleurd ornament. Zij worden uitgevoerd op een gewone weefstoel met behulp van vier weefkammen en twee inslagen, die de kleuren der ornamenten aan beide zijden bepalen. Deze weefsels in de vorm van divankleden (2 x 1,50 m) dienen als omslagdoeken of wanddecoraties. Zij stellen dikwijls taferelen uit het dagelijks leven of gestileerde bloemmotieven voor. Zij behoren ongetwijfeld tot het hogere type der weefkunst. (Foto nr. 2).

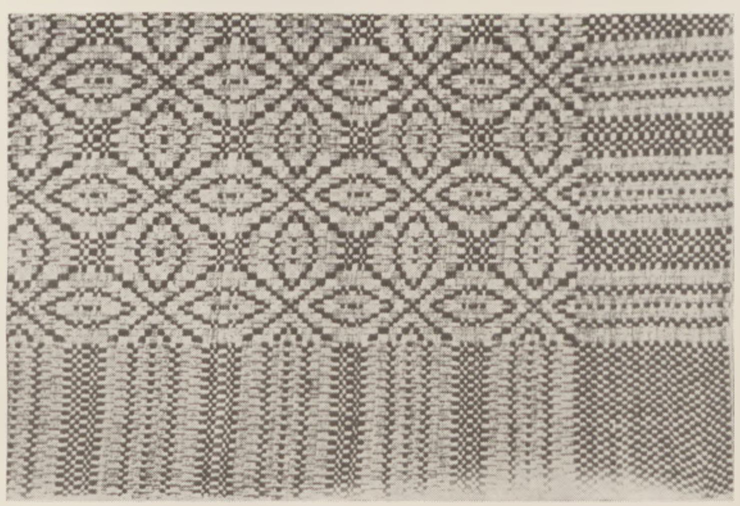

Foto 2

BORDUURWERK EN KANT

Tot de rijkste en onder het Poolse volk meest verspreide technieken behoren die van het borduren en kantklossen. In de borduurkunst komen twee hoofdtypen voor: het ene houdt nauw verband met de samenstelling van het linnen, terwijl het andere volkomen los staat van het materiaal. In verband hiermee treedt in de eerste soort een meetkundig ornament op en in de andere een gestileerd bloemenmotief. Beide typen worden gebruikt voor lingerie; op de mouwen van blouses en overhemden, op beddelinnen, kaftans, keurslijven, hoofdkappen, broeken, op leer, fluweel en tule. Wij zullen hier slechts enkele typen bespreken.
Speciale vermelding verdient het geometrische borduurwerk in rood, zwart en wit, aangebracht op overhemden en thans ook op tafellinnen, bij de Koerpen ten Noorden van Warszawa. De typische motieven van dit borduurwerk zijn: wielen met spaken, stippen, windmolentjes, golvende, getande of zigzaglijnen, tot harmonische composities verenigd. (Foto nr. 3).
Van geheel andere oorsprong zijn de techniek en het ornament van het Kaszubische type borduurwerk, dat langs de Oostzeekust voorkomt. Een plantenmotief vormt het ornament: een tulp, een granaatappel, een tak met bladeren e.d. Hiermee werden vroeger fluwelen hoofdkappen geborduurd met zilveren en gouden draden; thans borduurt men op fluweel en linnen met zijde in allerlei kleuren, voornamelijk geel, rood en blauw. Dit type borduurwerk treffen wij met zekere varianten eveneens in andere delen van Polen aan, vooral daar, waar de regionale klederdracht zich gehandhaafd heeft. Zo vindt men het in Silezië, Kraków en Lublin op de „serdaki" (korte jakken zonder mouwen), die zowel van voren als van achteren aldus bewerkt zijn.
Bijzonder rijk is de borduurtechniek in Pohdale in de Hoge Tatra, zoals men die aantreft op broeken van mannen in de vorm van de zogenaamde „parzenica". Deze is op het buikstuk van de broek geborduurd en is in principe samengesteld uit lussen in de vorm van een hart en een plantenornament. Bij uitzondering wordt dit borduurwerk bij de góralen door mannen vervaardigd. (Foto nr. 4).
In vrijwel iedere streek van Polen is ook het borduren op tule populair; als ornamenten dienen plantenmotieven en meetkundige figuren.
In Polen is het vervaardigen van kant, zowel genaaide als gekloste kant, bijna even algemeen als het borduren. Bijzondere vermelding verdient de uit artistiek oogpunt beste naaldkant uit enkele Silezische dorpen in de omgeving van Cieszyn. Deze kant, die kan wedijveren met de beroemdste kantsoorten van Europa, was oorspronkelijk bedoeld voor vrouwenkappen, zoals die nog heden gedragen worden. Fijn en teer als zij is met haar uit plantenmotieven of meetkundige figuren bestaand ornament, wordt zij graag gebruikt voor tafelkleedjes en kraagjes.
Op het gebied van gekloste kant is de plaats Bobowa in Zuidoost-Polen beroemd.

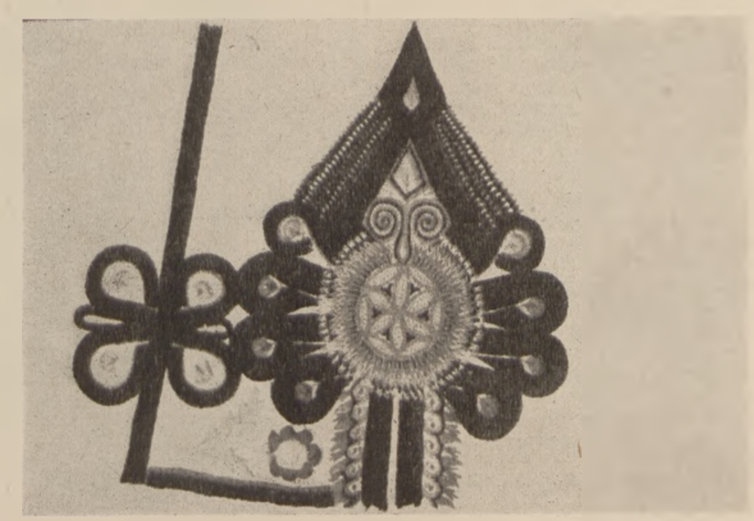

Foto 3

Foto 4

Foto 5.

in een wijde wollen rok, waarover een gestreept schort met aan de onderkant een wit-geborduurde rand; zij draagt een fraai geborduurde blouse en een fluweel keurslijf, een barnstenen halsketting, en op het hoofd een hoge, ronde, fluwelen, met bloemen versierde muts met diadeem. (Foto nr. 5).
Tegenwoordig vindt men die complete klederdracht nog slechts in enkele streken, op andere plaatsen treft men haar gedeeltelijk aan, vrijwel uitsluitend bij feestelijke gelegenheden. Dat zij in vele streken verdwenen is, moet men in de eerste plaats aan de economische factor toeschrijven. Na de laatste oorlog zien wij in Polen een zekere wedergeboorte van de volksdracht, de representatieve dracht, waarvan men bij officiële feesten gebruik maakt.

CERAMIEK

Een van de oudste Poolse volkstechnieken op het gebied van handenarbeid is de ceramiek, de pottebakkerskunst, die dikwijls schier antieke vormen behouden heeft. Zij is in de eerste eeuwen van onze jaartelling naar Polen gekomen en heeft op zeer veel plaatsen tot heden standgehouden, al heeft de wijze van bakken en glazuren talrijke veranderingen ondergaan.
Men treft in Polen allerlei ceramische gebruiksvoorwerpen aan: kannen, troggen, schalen, schotels, borden, voorts boetseerwerk en

KLEDERDRACHT

De Poolse nationale klederdrachten vertonen tientallen variaties. Het is duidelijk, dat het in dit bestek ondoenlijk is deze alle op te sommen. De bekendste en meest opvallende klederdrachten vindt men in Kraków, Silezië, Łowicz, Kurpie, Opoczyn, Kielce, Lubusk, Szamotul en Podhale.
Over het algemeen bestaan de Poolse volksdrachten uit dezelfde onderdelen als die bij andere volkeren: rokken, boerenjakken, hemden, blouses, gordels, broeken, keurslijven, shawls, hoeden, diademen, hoofdkappen, schorten, linten, kralen, kant en borduurwerk.
Daar elke volksgroep zich altijd in de klederdracht het meest typisch voor de buitenwereld heeft uitgedrukt, zodat die klederdracht als het ware als een synthese der expressiviteit van die volksgroep kan worden beschouwd, heeft het Poolse volk dan ook veel aandacht besteed aan de artistieke rijkdom van zijn klederdrachten.
Uiteraard zijn de Poolse klederdrachten aangepast aan de levensomstandigheden en het klimaat, Zo draagt iemand uit de bergen, bijvoorbeeld de góralen van Podhale, een warme witte of donkere geborduurde jas van ruige stof, een nauwe, geborduurde broek, omgord door een brede leren riem vol metalen versierselen, bergschoenen en een hoed met een arendsveer; om zich het lopen te vergemakkelijken heeft hij een houweel bij zich.
Hoe geheel anders ziet de Krakówse boer er uit met zijn gestreepte broek, zijn hoge laarzen, zijn blouse en zijn rijkelijk met metalen versierselen opgesmukte riem, zijn wit ruig jak en zijn bonte, hoekige baret met pauweveren op het hoofd!
Een jong Koerpisch meisje uit Noord-Polen daarentegen tooit zich

Foto 6

Foto 7

Foto 8

siervoorwerpen. Er bestaat ongeglazuurde, al dan niet in kleuren geglazuurde, beschilderde, gegraveerde, gestempelde en gedraaide ceramiek. Ondanks het feit, dat de ceramische producten voor het merendeel gebruiksvoorwerpen zijn, kunnen deze dank zij hun prachtige vorm en fraaie afwerking dikwijls als ware kunstwerken worden beschouwd.

De Poolse ceramiek heeft haar hoogtepunt in Midden-Polen (wojewodschappen Kielce en Łódź), Oost-Polen (wojewodschappen Bialystok, Lublin en Rzeszów) en aan de Oostzee (wojewodschap Gdańsk). In het district Kielce, met Iłża aan de spits, wordt een uitgebreide reeks gebruiks- en siervoorwerpen en ceramisch boetseerwerk vervaardigd. Uit deze streek zijn talrijke sierkannen afkomstig, die soms wel een halve meter hoog zijn, voorts met de hand gedraaide beeldjes van dieren, vooral vogels, heiligenbeeldjes, kapelletjes. (Foto nr. 6 en 7).

De streek rondom Lublin, waar men zowel ceramisch boetseerwerk als kleine voorwerpjes vervaardigt, is bekend om zijn geschilderd en geglazuurd aardewerk. De pottenbakkers hanteren bekwaam het penseel: zij schilderen gestileerde vogeltjes op schotels; kannen versieren zij met bonte vlekken, lijnen of plantenornamenten. (Foto nr. 8).

Białystok brengt ongeglazuurde zwarte ceramiek voort, ofschoon er ook daar tal van andere producten te vinden zijn. De zwarte kleur verkrijgen de pottenbakkers door een speciale wijze van bakken en roken.

Een meer origineel, maar tegelijkertijd ook regionaal karakter bezit de ceramiek van sommige op zichzelf staande pottenbakkersgeslachten, die hun handwerk reeds eeuwen lang uitoefenen. In Chmielno in Pommeren is al sedert enige generaties de familie Necel beroemd om haar naar Kaszubische voorbeelden in kleuren verglaasde ceramiek; in Bolimów bij Łódż is dit het geval met het geslacht Konopczyński, dat wit aardewerk met karakteristiek getekende vogels en planten vervaardigt. Het beschilderen van tegels vindt eveneens in Polen plaats. (Foto nr. 9).

PAPIERKNIPSELS

(In onze brochure „Papierknippen een Poolse volkskunst" hebben wij deze specifiek Poolse kunst uitvoerig behandeld. Tal van gekleurde afbeeldingen verluchten dit werkje dat bij de administratie van onze vereniging verkrijgbaar is.)

Behalve papierknipsels gebruikt het Poolse volk voor versiering van zijn woning spinnen van stro,

Foto 9

erwten en gekleurd papier in allerlei variaties. Deze versieringen worden aan de plafonds der boerenhuizen opgehangen.

SCHILDERKUNST EN AANVERWANTE KUNSTEN

Een bijzonder rijke, tegenwoordig reeds historische tak van volkskunst vormt het schilderen, dat ontsproten is uit een religieuze cultus. De oude kunstenaars hebben vele waardevolle, anonyme werken nagelaten, welke in musea bewaard worden. Hieronder vinden wij schilderingen op papier, linnen, hout en glas, die een kennelijke verwantschap vertonen met diverse stijlen der West-Europese kunst, welke echter op een zeer karakteristieke en originele wijze door deze volkskunstenaars uitgedrukt zijn.
Ook de rijke religieuze boetseerkunst is bijna in vergetelheid geraakt. Nieuwe tijden brachten nieuwe uitdrukkingsvormen met zich mee. De hedendaagse boetseerkunst grijpt naar onderwerpen uit het leven, en wordt gestuwd door een op nieuwe objecten gerichte belangstelling. Als levende traditie heeft zich nog slechts het wandschilderen gehandhaafd. In Zuid-Polen wordt deze tak van volkskunst met groot succes beoefend. De schilderessen uit dat gedeelte van het land beschilderen de houten plafonds en de wanden der boerenwoningen met decoratieve bloemen. Zij gebruiken daarbij eenvoudige middelen (water, melk, kleurstoffen en penselen van paardenhaar).
Overal waar de volksmeubelmakerij, vooral de vervaardiging van kasten, zich heeft gehandhaafd, bloeit de originele schilderkunst. men beschildert de boven- en zijkanten van kasten en buffetten. Hier vormen ook weer bloemen, met een volkomen eigen karakter, het hoofdmotief. (Foto nr. 10).
Het beschilderen van glas, een algemeen beoefende kunst, die echter tot voor kort was uitgestorven, is tot nieuw leven gewekt.
(Zoals bij alle Slavische volken is ook in Polen het beschilderen van eieren algemeen gebruikelijk. Hierover vindt men bijzonderheden in een apart aan deze kunst gewijd artikel in dit nummer.)

ANDERE TAKKEN VAN VOLKSKUNST

Bij onze vluchtige bespreking van de verschillende takken van volkskunst mag men de oude, rijke houtsnijkunst in Podhale, waar wouden het benodigd materiaal rijkelijk opleveren, niet onvermeld laten. Behalve de traditionele voorwerpen, zoals bijvoorbeeld kunstige wandplanken voor potten en pannen, lepelrekken, tobbes, vaten, kannen en ander vaatwerk, vervaardigen de houtsnijders, die thans in een coöperatiesysteem georganiseerd zijn, fraai bewerkte doosjes, wandelstokken, inktkokers, pennebakken en dergelijke voorwerpen. (Foto nr. 11).
Langs vele Poolse rivieren is de vlechtkunst algemeen verspreid. Aan deze tak van volkskunst, die heden grotendeels in coöperaties

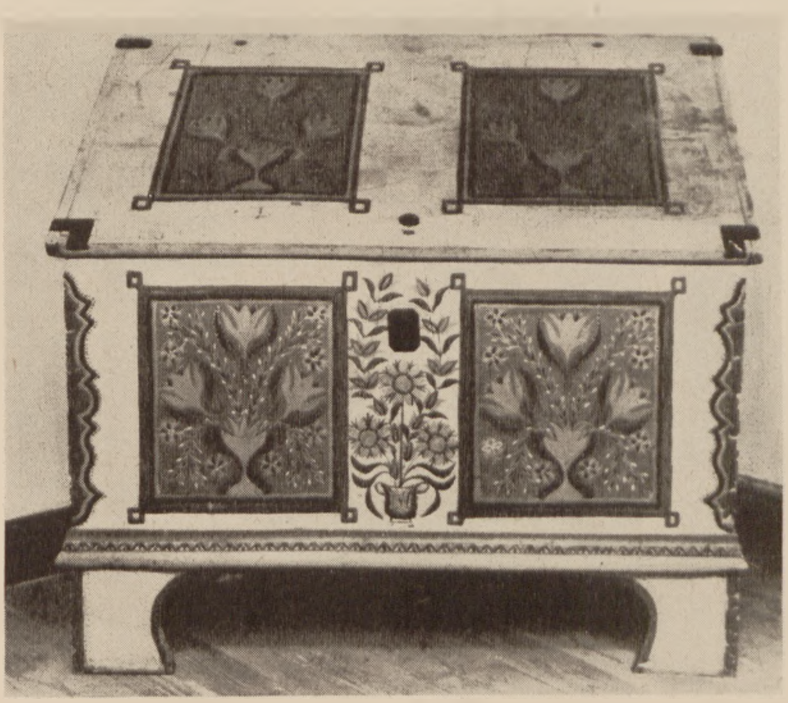

Foto 10

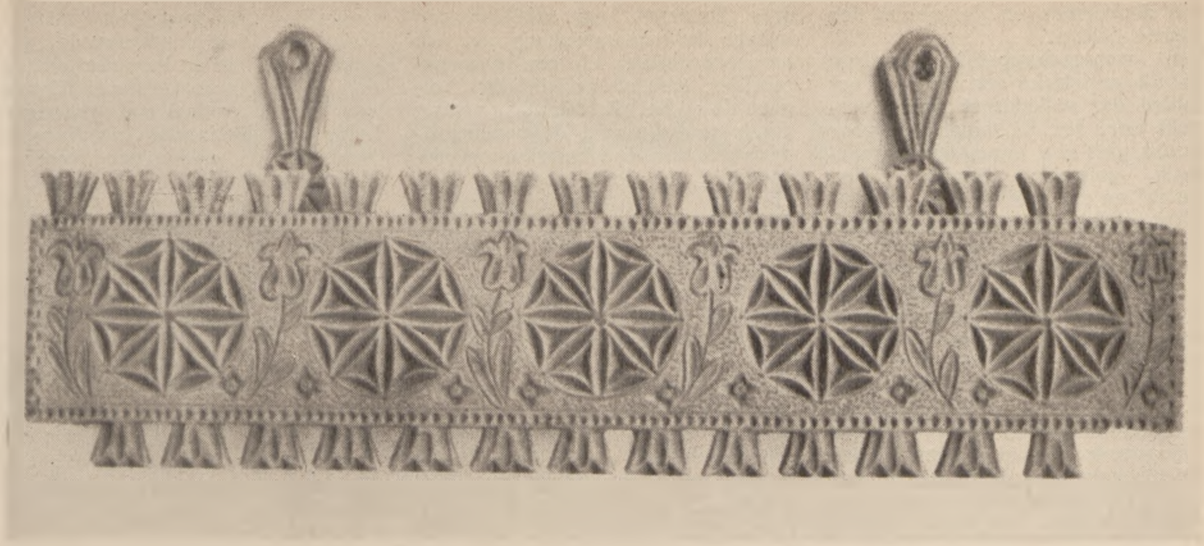

Foto 11

georganiseerd is, wordt speciale aandacht besteed: hij levert het land kleine voorwerpen voor dagelijks gebruik en meubels.
In verband met de houtsnijkunst dient vermeld te worden, dat de streek rondom Podhale bekend is om zijn interessante en karakteristieke architectuur, die overigens ook op andere plaatsen een eigen stempel draagt.

*

Vóór de laatste wereldoorlog werd de volkskunst in Polen niet gewaardeerd maar beschouwd als een buitenissige merkwaardigheid. Slechts een kleine groep kenners, voornamelijk kunstenaars en wetenschapsmensen, had er belangstelling voor. Het belang van het kapitaal ging uit naar economische exploitatie der dorpsbevolking, die tengevolge van het versplinterde grondbezit een harde strijd om het bestaan moest voeren.
Het Democratische Polen heeft door de politieke, sociale en economische bevrijding van het werkende volk een stap gedaan om de barrières, die het dorp van de stad gescheiden hielden, op te ruimen, om de van eeuwen her daterende achterstelling van het platteland bij de steden te doen verdwijnen, om het peil van beschaving en cultuur op het platteland te verhogen. De volkskunst is uit haar isolement verlost; dank zij de zorg van de regering hebben zich bijzonder gunstige mogelijkheden voor haar geopend. Zij is niet langer de kunst der boerenklasse, maar wordt allengs meer een kunst van het gehele volk.
In de praktijk komt dit tot uitdrukking in de veelzijdige activiteit van de afdeling van Cultuur en Kunst, die zich door middel van musea ontfermt over overblijfselen van volkskunst, die wetenschappelijke onderzoekingen op dit gebied verricht en in de eerste plaats veel aandacht schenkt aan de volkskunst van onze tijd.
Tegenwoordig staan de volkskunstenaars, evenals de geschoolde artisten, onder de directe bescherming der regering. Zij zijn in de gelegenheid een persoonlijk stipendium voor hun scheppende arbeid te verkrijgen en ook hulp in geval van ziekte. Men kan over het modernste gereedschap en al het benodigd materiaal beschikken, hetzij individueel, hetzij via het systeem van artistieke coöperaties, die bestuurd worden door een speciaal daarvoor in het leven geroepen instantie. Op plaatsen met een bijzonder grote productiviteit op het gebied van volkskunst bestaan bijvoorbeeld coöperaties voor kantwerk, borduurwerk, ceramiek of weefkunst. Vaak zijn er gecombineerde coöperaties. Deze coöperaties voorzien de uitvoerenden van modern gereedschap, ze verschaffen hun materiaal, ze verstrekken vakkundige hulp op artistiek en technisch gebied en verdelen de gereedschappen.
Om het artistiek niveau der kunstuitingen te verhogen, om de productiviteit van het volk aan te passen aan de tegenwoordige eisen van het leven, worden er op verschillende plaatsen wedstrijden met prijzen georganiseerd. Deze wedstrijden maken het mogelijk de begaafdste kunstenaars te onderscheiden en de in artistiek of praktisch opzicht beste voorbeelden, waarvan de coöperaties later profiteren, te selecteren. Dit heeft een buitengewoon grote invloed op de productiviteit van het volk, dat een nieuwe maatschappelijke functie krijgt. De ceramiek bijvoorbeeld, die vroeger slechts diende om in de behoefte van het dorp aan aardewerk te voorzien, wordt dank zij haar hoog artistiek niveau thans gebruikt ter opluistering van vergaderzalen, clublokalen, arbeiderswoningen. Men ziet daar kunstig vervaardigde bloemvazen, asbakjes, wandborden of op de draaischijf bewerkte figuren. Voor soortgelijke doeleinden worden de producten van de weef-, borduur- of papierknipkunst, die alle zeer decoratief zijn, gebruikt.
Op het ogenblik is samenwerking tussen de volks- en beroepskunstenaar een algemeen voorkomend verschijnsel. Immers, de combinatie van de kennis en de artistieke vaardigheid van de beroepskunstenaar met de vindingrijkheid, durf, frisheid en de werkplaats-ervaring van de volkskunstenaar levert belangrijke en waardevolle resultaten op. Op grond van deze samenwerking bestaan hele productiecollectieven van wevers, pottebakkers e.d. Een rijke praktijk op dit gebied bezit het Instituut voor Industriële Ontwerpen, dat ontwerpen maakt voor weefwerk, ceramiek enz., teneinde aan de behoeften der industrie tegemoet te komen. Zo werd voor het ontwerpen van patronen voor bedrukte zijden stoffen gebruik gemaakt van de wandschilderingen uit Zuid-Polen. Arbeidsters van de Faïencefabriek hebben samen met beroepskunstenaars talrijke modellen ontworpen voor het beschilderen van aardewerk, die zich onderscheiden door een hoog artistiek peil en een typisch volkskarakter.
De volkskunst oefent ook haar invloed uit op de werkzaamheid der beroepskunstenaars (vooral bij de vervaardiging van gebruiksvoorwerpen), zoals met name in de weefkunst en de meubelmakerij. Zij heeft een groot aandeel in de uitbreiding en de vervolmaking

van de vormen en de inhoud der nieuwe cultuur.
Een wetenschappelijke analyse van de artistieke activiteit op het gebied der volkskunst wordt verricht door het Rijksinstituut voor Kunst, dat een eigen orgaan uitgeeft, getiteld: „Poolse Volkskunst” en dat systematisch wetenschappelijke onderzoekingen organiseert.
Een nieuw verschijnsel op het gebied van de volkskunst is het direct deelnemen van volkskunstenaars aan belangrijk en verantwoordelijk werk van nationale betekenis. Een treffend voorbeeld hiervan is het feit, dat de vereniging van volksschilderessen uit Zalipie (Wojewodschap Kraków) heeft meegewerkt aan de decoratie van het grote Poolse passagierschip m/s „Batory”. Deze schilderessen hebben, in samenwerking met een beroepsarchitect en een beroepsschilder, geheel zelfstandig, volgens de op het platteland in zwang zijnde polychromie, de wandschilderingen van de kinderkamer vervaardigd. In deze moeilijke taak zijn zij voortreffelijk geslaagd. Het geheel heeft een vriendelijk, typisch representatief Pools en rijkgevarieërd karakter.
Om het gehele volk te doordringen van de werkelijke waarde der volkskunst worden er in het hele land in de steden en zelfs in dorpen tentoonstellingen gehouden, waaraan prijzen zijn verbonden. Hierbij vinden discussies plaats tussen volks- en beroepskunstenaars naar aanleiding van hun werk. Er worden jaarlijks enige tientallen van dergelijke tentoonstellingen, ook rondreizende, georganiseerd. In de loop der laatste drie jaren zijn er tentoonstellingen van Poolse volkskunst gehouden in vrijwel alle landen van Europa, waar zij een zeer goede beoordeling verwierven.
Bij de waardering van de volkskunst gelden dezelfde artistieke maatstaven en criteria als bij de kunst in het algemeen.
De volkskunstenaar wordt algemeen gerespecteerd. Men beschouwt hem als een waardevol medewerker aan de opbouw der nieuwe socialistische cultuur. Zijn scheppingen staan in dienst van het volk bij het streven naar een steeds grotere materiële en culturele welstand in het Nieuwe Democratische Polen.

Muziekavond Nederland-Polen

„Polen bezat reeds vroeg een eigen muziekcultuur, in ’t bijzonder een grote schat aan volksliederen en dansen. Deze liederen en dansen hadden veel invloed op de muziek van buitenlandse componisten. We vinden deze invloed o.a. bij Couperin, Rameau, Bach en Händel, die dikwijls Polonaises of werken „dans le goût polonais” hebben gecomponeerd. De Poolse kunstmuziek (muziek voor kerk en vorstenhuis) was minder nationaal van allure en stond sterk onder de invloed van het westen. In de 15e en 16e eeuw bijvoorbeeld richtte men zich vooral naar . . . de Nederlandse muziekcultuur (Josquin des Prés); later ook naar de Franse en Italiaanse stijlen (7e eeuw). Het duurde tot in de 19e eeuw voor ook op het gebied der kunstmuziek een sterker nationaal element naar voren begon te komen. Het was de componist Stanisław Moniuszko (1819—1872) die als een der eersten zijn muziek inspireerde op de volksliederen. Een van zijn voornaamste werken is de opera Halka. Het is verwonderlijk dat de werken van deze begaafde componist, die te vergelijken valt met bijv. Smetana of Dvorak in Tchechoslowakije, buiten Polen practisch onbekend zijn gebleven. Zijn oudere tijdgenoot Frédéric Chopin (1810—’40) had wat dit betreft meer succes. Hoewel Chopin half Pool, half Fransman was draagt zijn muziek, in veel van zijn werken tenminste (Polonaises, mazurka’s bijv.), een overwegend Pools karakter. Het is trouwens maar al te bekend hoezeer Chopin verteerd werd door heimwee naar zijn geboorteland nadat hij dit had verlaten en er door de politieke ontwikkeling niet meer kon terugkeren.
Hoewel de volgende generaties van componisten, zeker niet vrijbleven van buitenlandse invloeden (vele studeerden trouwens in ’t buitenland) was het nationale element sindsdien toch meestal wel in die mate aanwezig dat we spreken kunnen van een eigen muziekcultuur der Polen. Van de belangrijkste componisten uit de 2e helft der 19e eeuw noemen wij Karłowicz en Szymanowski. De laatstgenoemde wordt beschouwd als de mentor der jongere Poolse school, waarvan hier genoemd Grażyna Bacewicz en Andrzej Panufnik.
Het spreekt vanzelf dat de laatste oorlog, welke vooral voor Polen zo vernietigend was, het Poolse muziekleven grondig verwoestte. Na afloop van de oorlog, om maar één voorbeeld te noemen, was er in Polen nog maar één harp, en niemand die er op kon spelen! De orkesten waren verdwenen, er was geen school meer waar muziek kon worden onderwezen, en nauwelijks waren er leerkrachten over. Des te groter moet onze bewondering zijn als we de stormachtige ontwikkeling sinds 1945 gadeslaan. De jongste generatie begon eigenhandig met de herstellingswerkzaamheden aan het Warszawase conservatorium, er werd gewerkt en gestudeerd en doordat in de nieuwe staat alle hulp van bovenaf mogelijk was kon dit alles zó snel verlopen, dat we eenvoudig sprakeloos staan wanneer we zien hoe reeds in 1951 weer orkesten bestaan, niet alleen in Warszawa, maar in alle grote steden, hoe er weer operagroepen werken en er solisten zijn die grootse prestatie’s leveren. Doordat er bovendien een geheel nieuw publiek ontstond (de concerten zijn thans toegankelijk voor de hele werkende bevolking), zagen de jonge componisten zich voor het feit geplaatst dat ze dit nieuwe publiek een muziek moesten voorzetten, welke min of meer aan de verlangens van dat publiek tegemoet kwam. Waar de componisten van 1940 nog werkten voor een kleine groep elite-luisteraars, valt dus het verschil wel duidelijk op. De jongeren als Serocki, Krenc en Bard streven dan ook in hun werk naar grote klaarheid en eenvoud, waarbij ze vanzelfsprekend steeds aansluiting zoeken bij de rijke schat van volksmuziek. Dit alles verkeert nu nog in een eerste stadium van ontwikkeling maar het ziet er naar uit dat we grote verwachtingen mogen hebben van de Poolse muziekcultuur.”
Bovenstaande beschouwing hield de heer Marius Flothuis tijdens een muziek-avond van de Vereniging Nederland-Polen op Zaterdag 8 Maart. De genodigden waren bovendien in de gelegenheid met de muziek zelf kennis te maken: de pianist Géza Frid speelde 3 miniaturen van Arthur Malawski, terwijl hij Mevr. Lya Ziverts begeleidde in een aantal volksliederen, een lied van Chopin, een lied uit de opera Halka (Moniuszko) en een prachtige „Poolse Suite” voor vocaliserende zangstem en piano van Panufnik. Tenslotte speelden Marius Flothuis en Géza Frid gezamelijk de Sonatine voor 4-handig piano van Roman Palester. Zowel het hoge peil van de uitvoeringen als de kwaliteit der compositie’s maakten grote indruk op de aanwezigen. De avond werd bijgewoond door de Poolse gezant.
Hopelijk volgen spoedig meer van deze avonden, welke buitengewoon stimulerend zijn in onze, vaak zo isolationistische tijd. S.

De Organisatie en Ontwikkeling

van de Poolse Film

Dt Poolse film kon op haar zevende verjaardag terugzien op grote successen op alle gebieden van haar werkzaamheid.
De tijdens de oorlog totaal verwoeste productie- en industriebases werden van de grond af nieuw opgericht; het aantal bioscopen in de steden werd aanmerkelijk uitgebreid. Er ontstond bovendien een groot aantal vaste dorpsbioscopen iets wat voor de oorlog onbekend was.
In de zich ieder jaar voortdurend verder ontwikkelende productie van speelfilms, documentaire en culturele films vormen zich nieuwe kaders, die hun vakkennis en technische voorbereiding ontvangen op de nieuwe staatsfilmacademie te Łódź, waar speciaal de beginstudie buitengewoon moeilijk is. De in Warszawa bestaande ateliers en filmlaboratoria en eveneens de voor de film werkende industriële installaties, werden in de jaren 1939—'45 volkomen verwoest. Van de vóór de oorlog bestaande 750 bioscopen waren er in 1945 nog slechts honderd over, die in gebruik konden worden genomen; het zwaarst en pijnlijkst waren echter de verliezen aan technisch geschoold personeel.
Tegenwoordig ressorteren onder de hoofddirectie van de „Film Polski" 27 zelfstandige staatsfilmbedrijven. Hiertoe behoren drie verschillende soorten filmstudio's, nl. de speel-, de documentaire en de cultuurfilm-studio's. Bovendien heeft de centrale leiding van de „Film Polski" de beschikking over drie industriebedrijven: de fabriek voor filmtechnische apparaten in Łódź, die tot taak heeft, smal- en normaalfilmprojectieapparaten van Poolse constructie en atelier- en laboratoriumbenodigdheden te leveren; de fotochemische bedrijven in Warszawa en de foto-chemische bedrijven in Bydgoszcz, die met de productie van smalfilms en foto-chemisch materiaal zijn belast en die 17 districtfilmbesturen met 675 stedelijke bioscopen en 1000 dorpsbioscopen en 281 reizende bioscopen onder zich hebben. Bovendien is er nog de filmuitleencentrale, die de circulatie van filmcopieën regelt en het agentschap voor filmnieuws, dat het bekende geïllustreerde weekblad „Film", twee maandbladen „Film en Oswiata" en „Filmtechniek", en een aantal werken op speciaal terrein uitgeeft.
In de buurt van Warszawa is in Komorowo een filmstad aan het ontstaan, de grootste investering op filmgebied van het Zesjarenplan. Volgens het plan zullen na het gereedkomen van deze filmstad jaarlijks 20 speelfilms worden geproduceerd.
Ook werd een begin gemaakt met de bouw van de filmtechnische bedrijven te Warszawa, die reeds in 1953 met de serieproductie van smalfilm-projectieapparaten, een nieuwe, verbeterde constructie, zullen beginnen. In nauw contact met de „Film Polski" werkt de staatsfilmuniversiteit, die op drie faculteiten de jongeren opleidt tot regisseurs, operateurs en schrijvers van draaiboeken.
Deze grote organisatie, die rond 13.000 mensen in dienst heeft, ressorteert onder het Ministerie van kunst en cultuur.
De Poolse na-oorlogse filmindustrie produceerde 13 speelfilms en een documentaire. De met succes vertoonde film „De laatste etappe" kreeg op het Internationaal filmfestival in Marianske Lazne in 1948 de eerste prijs. De regisseur Wanda Jakubowska kreeg voor deze film de wereldvredesprijs.
Ook de bekende film „De waarheid kent geen grenzen" werd op de Biennale te Venetië bekroond. Deze film werd over bijna de gehele wereld vertoond en geniet op het ogenblik in Amerika een opmerkelijk succes. De prijs voor de beste experimentele film werd op het 5e Internationale filmfestival te Karlowe Vary toegekend aan de film „Twee brigades". Op het filmcongres te Wisła, dat in 1949 plaats vond, werden speciaal de problemen van de tekst voor de draaiboeken behandeld; men wilde dit niet langer aan het toeval overlaten. Het congres gaf de grondslagen voor de bewerking en de productie van vier films, die in dat jaar gereed kwamen: „De jonge Chopin" door A. Ford, „Scheepsbemanning", regisseur J. Fethke, „De gemeente" door Kawalerowicz en Szmundski, en „Bijvoorbeeld Plewa", regisseur J. R. Rybkowski. Bovendien waren eind 1951 80% van de opnamen voor de film „De soldaat van het volk" over generaal Karol Swierczewski, onder regie van Wanda Jakubowska, gereed gekomen. Hetzelfde kan worden gezegd van de film „De overwinning" — die door de leerlingen van de staatsfilmacademie onder leiding van de leraren werd gemaakt.
Op het gebied van de documentaire film zijn aanzienlijke resultaten bereikt. Talrijke van de meer dan 100 geproduceerde korte films werden in het buitenland bekroond. Van bizondere waarde is de op het filmfestival te Cannes bekroonde film „De brede weg". Ook de documentaire, die een gehele avond vult, over

In de studio's van de Poolse filmindustrie

het 2e Vredescongres te Warszawa, getiteld „De vrede zal de wereld veroveren", had veel succes in het buitenland. De sinds 1949 regelmatig verschijnende Filmkroniek en de uitgaven over speciale onderwerpen vinden grote waardering. Het productieplan voor 1951 omvatte 24 documentaire films.
In de laatste tijd sloeg de maatschappij tot productie van wetenschappelijke films nieuwe wegen in. Het productieplan voor 1951 omvatte 24 onderwijsfilms, die de moderne arbeidsmethodes op elk gebied van het bouwwezen bestrijken, en 90 populair wetenschappelijke films, die bijna alle gebieden der wetenschap behandelen.
Sinds begin 1950 is het plan uitgevoerd met betrekking tot de invoering van vaste dorpsbioscopen. Het Zesjarenplan schrijft het in bedrijf stellen van 3300 dorpsbioscopen voor. Dit betekent, dat in 1955 iedere gemeente in Polen een eigen bioscoop zal hebben. In het afgelopen jaar kwamen reeds meer dan 1000 in bedrijf en bovendien nog 281 reizende bioscopen, die tot in de meest afgelegen, tot nu toe nog niet geëlectrificeerde streken van het land komen.
De verspreiding van cultuurfilms wordt bevorderd door de steeds toenemende invoering van schoolfilms.
De ontwikkeling van het Poolse filmwezen is het resultaat van de maatschappelijke structuurveranderingen zowel op politiek als op economisch en cultureel gebied. Door deze structuurverandering kreeg de film in Polen voor het eerst de mogelijkheid tot volledige ontplooiing en werd zo tot een steeds sterker wordende factor bij de algemene en politieke ontwikkeling der volksmassa's.

Nieuwe schoolgebouwen in Warszawa

Ook de schoolgebouwen bleven voor de verschrikkelijke oorlogsverwoestingen niet gespaard. Van de in 1939 in Warszawa en omliggende streken bestaande 116 schoolgebouwen met 1415 klasselokalen waren er na afloop van de oorlog nauwelijks 27 resp. 301 over, die in gebruik konden worden genomen.
De toename van het aantal schoollokalen kon met de enorme toename van het aantal inwoners, die naar het herlevende Warszawa terugkeerden geen gelijke tred houden. Tijdens de eerste opbouwjaren — in de allermoeilijkste tijd — werden schoolbarakken ingericht, woonhuizen voor scholen bestemd en zo klonk kinderlawaai en gezang in villa's en in huizen met meerdere kamers, die vaak slechts gedeeltelijk waren gerestaureerd en voorzien waren van een provisorisch dak.
De sterke overbevolking van deze noodgebouwen, het gebrek aan behoorlijke ventilatie, het ontbreken van wasgelegenheden, gymnastiek-, eetzalen en speelplaatsen vormden een groot gevaar voor de gezondheid van leerlingen en onderwijzers, nog afgezien van andere moeilijkheden van het schoolleven. Tegen het eind van het Driejarenplan waren over het algemeen alle verwoeste schoolgebouwen weer hersteld, voor zover het uitvoeren van die werken niet in botsing kwam met de stadsuitbreidingsplannen.
Het eerste gebrek aan schoolgebouwen was dus opgeheven. Nu begon een geheel nieuw bouwplan in het raam van het Zesjarenplan, waarvan het doel is, gehele woonwijken te bouwen en de bestaande gebouwen volledig te vernieuwen.
Thans kan Warszawa trots zijn op grote resultaten op het gebied van de scholenbouw. In het afgelopen jaar werden tien nieuwe schoolgebouwen in gebruik genomen. Aan alle voorwaarden, die het geven van goed onderwijs mogelijk maken, is hier voldaan. De nieuwe scholen zijn het eerst daar gebouwd, waar de onderwijstoestanden het slechtst waren en de provisorische scholen in woonhuizen waren ondergebracht, en natuurlijk ook in de nieuwe woonwijken.
We zullen een overzicht geven van de bereikte resultaten bij de scholenbouw, maar men bedenke, dat dit in een kort artikel natuurlijk niet volledig kan zijn. Van de nieuw gebouwde scholen verdient de elfklassen-school in de Karmelickastraat in Muranów speciale aandacht. Deze school is gebouwd volgens het hallensysteem, dat vaak in Scandinavië wordt toegepast. Het karakteristieke van deze bouw is, dat de klasselokalen gegroepeerd zijn rondom de hal, waarvan de grote oppervlakte het spelen gedurende de pauzes mogelijk maakt en die in heldere, warme kleuren is geschilderd.
Een der oudste scholen, waarvan het plan reeds in 1948 werd gemaakt, is die in de Copernicusstraat. Ze is geheel gelijkvloers gebouwd. De gymnastiekzaal ligt apart. De school heeft een wandelgang, waarop de 18 klasselokalen uitkomen. Hier werd voor het eerst in Warszawa het systeem toegepast, in lokalen met een diepte van 7½ m, de banken in vier rijen te plaatsen; daardoor is de afstand van de onderwijzer tot de achterste banken aanzienlijk kleiner. Bovendien wordt hierdoor de lengte van de gang verkort en de warmte in de klasselokalen beter verdeeld. Het gebouw is 22.106 m^3 groot en op elke leerling komt 31,8 m^3.
In Sąska Kępa bestond vóór de oorlog geen school. Het door de architect Ir. H. Karpowicz in 1948 ontworpen bouwplan behield de toen bestaande architectonische stijl. Het karakteristieke hiervan is, dat in het gedeelte, waar de hulpgebouwen zijn, ook de bibliotheek en de leeszaal voor de kinderen zijn ondergebracht.
Een andere nieuw gebouwde school is die in de Lotników-straat. Het grote terrein, dat hiervoor bestemd was, maakte het de architect mogelijk, ongedwongen in de ruimte te bouwen. Het gebouw is 14.171 m^3 groot en op elke leerling komt 32,2 m^3.
In de school in de Zytniastraat zijn de lokalen in twee vleugels ondergebracht. De ingangen groeperen zich binnen het middendeel. De middelste ingang leidt direct naar het gymnastieklocaal, dat tevens als aula dient. De zij-ingangen zijn voor de leerlingen bestemd, hier bevinden zich ook de garderobes. De rustige, symmetrische gevel aan de Westzijde doet door de gelijkmatige verdeling der vensters minder aan een schoolgebouw denken, maar lijkt meer op een kantoorgebouw. De grootte is 25.523 m^3 en op elke leerling komt 36,7 m^3.
De school aan de Krechowieckastraat heeft de vorm van een Z. Uit de ramen van de bovenverdiepingen heeft men een mooi uitzicht op de Wisla. De wandelgangen zijn 2,5 m breed; hoog aangebrachte vensters maken een ongehinderd gebruik van de gangen gedurende de pauzes mogelijk. De totale ruimteinhoud is 25.000 m^3 met 22 klassen.
De woonwijk Mokotów kreeg dit jaar een nieuwe school aan de Raclawickastraat, waarbij een uitgestrekt speel- en sportterrein door twee gebouwenvleugels wordt omsloten. De grootte is 26.000 m^3 met 22 klassen, op elke leerling komt 29,6 m^3. Ook in de Jasnastraat is een nieuwe school gebouwd; de gymnastiekzaal van deze school is door een gang met het overige schoolgebouw verbonden. De grootte is 23.000 m^3, op elke leerling komt 38,3 m^3.

De meeste in gebruik genomen scholen hebben nog geen sportterreinen. In het komende bouwseizoen zal echter allereerst met het gereedmaken hiervan worden begonnen.
Bij de plannen werd speciale aandacht gewijd aan de vormen, de gedachten, de gevoelens en de wereldbeschouwing van het kind in de eerste leerjaren, de aard van zijn verhouding tot de omgeving, waarin het opgroeit en waarin het zich fysiek en geestelijk ontwikkelt.
Met deze belangrijke levensperiode van het jonge kind moet het beeld van een lichte, zonnige school en de gehele architectonische vorm ervan overeenstemmen.

Organisatie en arbeidsprincipes van de kindercrêches.

Bij de zorg voor moeder en kind treden de problemen der kindercrêches met alle daarmee verband houdende vragen op de voorgrond, vooral met het oog op de rol, die zij in de strijd tegen kinderziekten en kindersterfte en in verband met de arbeid van vrouwen in de productie spelen.
De voornaamste taak van de kindercrêches bestaat hierin, de vrouwen het deelnemen aan het economisch, cultureel en maatschappelijk leven mogelijk te maken en verder, kinderziekten en kindersterfte te bestrijden. Dit geschiedt *a.* Door het scheppen van goede voorwaarden voor de lichamelijke en geestelijke ontwikkeling van het kind, *b.* Door de verzorging van het kind door medisch onderzoek en geschoold personeel, *c.* Door een juist systeem van opvoeding en het propageren van een goede verzorging en opvoeding, *d.* Door de verheffing van het culturele en hygiënische peil van het gezin door wetenschappelijk hygiënische voorlichting der moeders.
De kindercrêches worden in twee groepen verdeeld. Voor de bevolking zijn in alle betreffende wijken crêches opgericht en bovendien zijn er crêches bij de bedrijven voor de daar werkende moeders. Ter wille van een economisch gebruik van de plaatsen in de crêches en vooral om het zogen mogelijk te maken, worden de kinderen van werkende moeders, ook als dezen in andere bedrijven werkzaam zijn, in de bedrijfskinderbewaarplaatsen opgenomen. De kindercrêches in de stadswijken nemen daarentegen alle kinderen op, ook al heeft het bedrijf, waar de moeder werkt, een crêche of al voedert de moeder haar kind niet zelf of zo de moeder de opname tengevolge van de woningtoestanden, om economische of andere redenen gaarne begeert.
De bedrijfs- en buurtcrêches worden in drie groepen verdeeld: die voor de gehele dag, die voor de tijd van een werkploeg en die voor een week-eind. De arbeidstijd in de dagcrêches bedraagt 9 tot 12 uren. Tot de 9-urige crêches behoren vooral die, welke slechts kinderen van het eigen personeel kunnen opnemen. In de 10-urige crêches, waartoe de buurtcrêches in steden tot 20.000 inwoners behoren, worden de kinderen, wier moeders in andere bedrijven werkzaam zijn, opgenomen. De 12-urige crêches bevinden zich in de grote steden en zijn opgericht met het oog op de grote verschillen in bgin en einde van de arbeidstijd der moeders. Crêches voor de tijd van een arbeidsploeg bestaan vooral in de grote bedrijven, waar dag en nacht wordt gewerkt. Hier kunnen de kinderen steeds worden gebracht, al naar de werktijd van de moeder. De weekcrêches zijn de gehele week, behalve op Zon- en feestdagen, geopend.
Voor 1952 schrijft het plan de oprichting van speciale crêches voor, bijvoorbeeld kinkhoest-sanatoria en isoleer-crêches. Thans zijn er van deze nog slechts weinig. In de toekomst zullen zij vooral in de industrie-centra worden opgericht.
Bij de oprichting van bedrijfs- en buurtcrêches is het vooral van belang, volgens een rationeel plan te werk te gaan. In de eerste na-oorlogse jaren heeft men in dit opzicht vaak fouten gemaakt; men richtte crêches op, spontaanweg, zonder rekening te houden met de algemene behoefte of met de wijze, waarop de industrie zich ontwikkelde en hoe de vrouwenarbeid zou toenemen. Thans werken hiervoor vakverenigingen en gezondheidsraden samen en de eindbeslissing berust bij het ministerie van gezondheid, dat ook de credieten voor de bouw van buurtcrêches ter beschikking stelt.
Voor de bedrijfscrêches gelden weer andere regels.
De bouw van nieuwe crêches geschiedt volgens plannen, door een speciale plannencommissie in Warszawa uitgewerkt. Kunnen deze plannen om bepaalde redenen niet worden uitgevoerd, dan heeft elk ander plan de goedkeuring van het ministerie van gezondheid nodig.
In principe moeten de crêches als op zich zelf staande huizen worden gebouwd; alleen als er gegronde redenen voor zijn, mogen ze tussen woonhuizen komen.
De op zich zelf staande kindercrêches zijn bestemd voor 80 kinderen, de ingebouwde voor 30 tot 50 kinderen.
De financiering berust voor de bedrijfs- en de buurtcrêches op dezelfde beginselen. De uitgaven van de bedrijfscrêches worden bestreden uit het sociale fonds, en de uitgaven van de buurtcrêches uit credieten van de sociale actie of uit speciale posten op het budget der betreffende organisatie. De verblijfkosten van de kinderen in de bedrijfscrêches worden door het bedrijf, waar de moeder werkt, gedragen. Ouders, wier kinderen in de buurtcrêches zijn ondergebracht, moeten bepaalde kosten voor het verblijf der kinderen zelf betalen.
Voor de goede gang van zaken in de kindercrêches is het daar aangestelde personeel verantwoordelijk.
De kinderen worden er in drie groepen verdeeld. Het aantal kinderen in de zuigelingengroep bedraagt 12 tot 15, in de kleinste kleutergroep 14 tot 16 en in de daarop volgende kleutergroep 16 tot 18 kinderen. Elke groep wordt door een geschoolde verpleegster en een zaalhulp verzorgd. Aan het hoofd staat een kinderverzorgster met staatsdiploma. Dagelijks komt er een of twee uur een kinderarts, al naar het aantal kinderen.
Het personeel moet bij aanstelling gekeurd worden en ook tijdens de arbeidsduur zich regelmatig laten onderzoeken. Ook de voorschriften van het ministerie van gezondheid betreffende besmettelijke ziekten worden stipt nageleefd.
Bij elke kindercrêche is een controlerend lichaam, samengesteld uit vertegenwoordigers van de ouders, van de gezondheidsafdeling en de betreffende gezondheidscommissie, de vrouwenbond en het personeel van de crêche. Tot de taak van dit comitee behoort de samenwerking met de leiding van de kindercrêche, ter verzekering van de beste ontwikkelingsvoorwaarden voor de kinderen en voorts de controle op de opvoeding en het organiseren van kinderfeesten.
Het directe toezicht zowel op de buurt- als op de bedrijfscrêches oefenen de gezondheidsafdelingen van de nationale raad uit. Het bewijs van toelating tot de buurtcrêches verstrekken de gezondheidsafdelingen van de nationale raad van het district op grond van een bewijs van de sociale verzekeringsafdeling van het bedrijf, waar de moeder werkt, of als de moeder een school bezoekt, van deze onderwijsinstelling.
De leiding van de bedrijfscrêches berust bij de bedrijfsraad in samenwerking met de sociale afdeling van het bedrijf.
De handhaving van uniforme arbeidsbeginselen in de kindercrêches, de systematische scholing van het toezichthoudend personeel, de medewerking van het publiek en het strenge toezicht van de ambtenaren der openbare gezondheid hebben stellig invloed uitgeoefend op de betere arbeidsprestaties in de kindercrêches.

★ KORTE BERICHTEN ★

HANDEL

HANDELSOVEREENKOMST MET HONGARIJE

Op grondslag van het in 1950 voor enige jaren afgesloten handelsverdrag tussen Polen en Hongarije, werd op 19 Jan. 1952 in Warszawa een goederen- en betalingsovereenkomst tussen de beide landen ondertekend, die van kracht is voor het jaar 1952.
Polen zal van Hongarije machines, autobussen en andere kapitaalgoederen afnemen naast graan, producten van de levensmiddelenindustrie, metalen, aardolie, pharmaceutische waren, chemicaliën en andere industriële producten en aan Hongarije kolen, cokes, hout, metalen, chemicaliën, spoorwagons en diverse industriële artikelen leveren.

POOLS-CHINEESCH BEVRACHTINGS-KANTOOR TE GDYNIA.

Te Gdynia werd een filiaal opgericht van het Pools-Chineesch bevrachtingskantoor dat in Tien-Tsin is gevestigd ter bevordering der wederzijlse handelsbetrekkingen tussen beide landen. Het goederenvervoer via de trans-oceanische scheepvaartlijn op de Volksrepubliek China zal in de komende tijd sterk toenemen, zodat nog meerdere schepen in dienst genomen zullen worden.

BUITENLANDSE HANDEL

,,De Poolse Buitenlandse handel", No. 7. Tweemaandelijkse tijdschrift, dat in het Duits, Russisch, Engels, Frans en Spaans wordt uitgegeven door de Poolse kamer van Koophandel voor het Buitenland te Warszawa, bevat o.a. een uitvoerig artikel over de export en de technische kwaliteiten van houtbewerkingsmachines, daarnaast artikelen over de producten van de organische chemie, over reisbenodigdheden, gummischoenen, sanitaire producten, pootaardappelen, varkenshaarborstels, geneeskrachtige kruiden en caseïne.

*

FILM

TE EDINBURGH DRIE POOLSE FILMS ONDERSCHEIDEN

Op het vijfde Internationale Filmfestival voor documentaire films te Edinburgh werden de drie Poolse films ,,De breede weg", ,,Het grote drijven", en ,,De pantoffeltjes" onderscheiden. De regisseurs J. Gordon, St. Modzewski en Marczakow ontvingen de onderscheiding voor goede regie.

NIEUWE SPEELFILM OVER DE MIJNBOUW

Een nieuwe speelfilm getiteld ,,De Eerste Dagen" zal binnenkort gereed zijn. De film is vervaardigd naar het met de Staatsprijs onderscheiden boek ,,Plewa" van de schrijver Bogdan Hamera. Ten grondslag aan de film ligt de wederopbouw van het door de oorlog vernielde Ostrowiec-mijngebied. De regie was in handen van Rybkowski en St. Ronzewicz.

CULTURELE FILM OVER DE WEST-BESKIDEN

Zo juist is klaargekomen de culturele film ,,De West-Beskiden". De fraaie natuur van de streek Wisla-Bielsko-Biala met haar talrijke ontspanningsoorden en sanatoria en de ook niet onbelangrijke textielindustrie, die hier gevestigd is vormen de inhoud van deze film. Ook zijn de rijke culturele tradities van dit gebied in deze film vastgelegd. Een zeer bijzondere aantrekkelijkheid vormen bij deze film de opnamen van de regionale volksdansen, uitgevoerd door amateurgezelschappen.
Het draaiboek schreef J. Kurek, terwijl de begeleidende muziek gecomponeerd werd door Zygmunt Wiehler.

*

ONDERWIJS EN CULTUUR

EEN OUDE TRIPTYCHON ONTDEKT

Een, in de kerk van Plawno bij Czestochowa ontdekte, onbekende Triptychon uit de zeventiende eeuw, voorstellende de martelaarsgeschiedenis van de Heilige Stanislaw, bisschop van Krakow, wordt in het Rijkslaboratorium voor bescherming van kunstschatten onder leiding van Professor Slonecki gerestaureerd.

MONIUSZKO-GEDENKTEKEN TE POZNAN WEDER OPGERICHT

Te Poznan werd het nieuwe gedenkteken van de grote Poolse operacomponist Stanislaw Moniuszko onthuld. Het was tijdens de bezetting door de Hitlertroepen vernield. De nieuwe buste werd vervaardigd door de beeldhouwer Jozef Haupt.

MICKIEWICZ-SLOWACKI MUSEUM IN WARSZAWA

Souvenirs, handschriften, afbeeldingen en andere voorwerpen, die verband houden met de nagedachtenis van de beide grootste Poolse dichters Adam Mickiewicz en Julius Slowacki worden reeds sinds anderhalf jaar systematisch verzameld voor een nieuw Mickiewicz-Slowacki museum.

CUBAANSE DICHTER BEZOCHT POLEN

De Cubaanse dichter Nicolas Guillen, schrijver van talrijke gedichten over de vrijheidstrijd in Cuba vertoeft thans in Polen. De werken van deze dichter zijn in verschillende talen verschenen en werden o.a. door Aragon in het Frans, door Hughes in het Engels en door Ilja Ehrenburg in het Russisch vertaald.

PROF. INFELD'S BIOGRAFISCHE ROMAN IN AMERIKA ONDERSCHEIDEN

Het Amerikaanse schrijversverbond ,,Liberty's Books Club ,,onderscheidde het boek van de Warszawase professor Dr. L. Infeld getiteld ,,De uitverkorenen der Goden". Het boek heeft tot inhoud de biografie van de Franse wiskundige Evariste Calois die leefde tijdens de Franse Julirevolutie.

DE WERKEN VAN STALIN IN HET POOLS

De laatste drie delen (11, 12 en 13) van J. W. Stalins' Werken zijn ter gelegenheid van zijn twee en zeventigste geboortedag in het Pools verschenen. Thans zijn alle delen, die in het Russisch zijn uitgegeven, ook in de Poolse taal verkrijgbaar. De totale oplage van de door een Warszawase uitgeverij gepubliceerde werken van Stalin bedraagt thans bijna zes millioen exemplaren.

TECHNISCHE HOGESCHOOL TE RZESZOW

Te Rzeszow, dat tot heden nog geen hogere onderwijsinstelling bezat werd met gelden, die beschikbaar gesteld worden voor gebieden, die vóór het uitbreken van de oorlog economisch en cultureel verwaarloosd waren, een Technische Hogeschool opgericht.

BEKWAME ARBEIDERS EN UITVINDERS NAAR DE UNIVERSITEIT

Ongeveer 5000 uitblinkende arbeiders en uitvinders worden thans in een tweejarige cursus opgeleid voor de studie aan de Universiteit. Deze voorbereidingscursussen worden nu reeds aan verschillende universiteiten gegeven.

*

ECONOMISCH NIEUWS

POLENS GROOTSTE CHOCOLADE-FABRIEK TE WROCLAW

De grootste Poolse suikerwerken- en chocoladefabriek ,,Sobotka" werd in het begin van dit jaar in Wroclaw geopend. De diverse machines werden door de Poolse industrie vervaardigd. De montage werd uitgevoerd door specialisten van de suikerwerkfabriek te Torun.

WARSZAWA TELT 828.000 INWONERS

Na de thans definitief vastgelegde grenzen van de gemeente Warszawa is de oppervlakte nu 390.119 vierkante kilometer en het aantal inwoners 828.000. De uitbreiding van het stadsgebied en de annexatie van voorsteden waren het gevolg van een hierop betrekking hebbend regeringsbesluit van het voorjaar 1951.

*

BELANGRIJKE PUBLICATIES

RECHTSWETENSCHAP

Stefan Rozmaryn: ,,Het Poolse Staatsrecht", Tweede, hernieuwde en aangevulde uitgave, bij de Uitgeverij ,,Recht en Wetenschap", Warszawa (1951) 161 blz.
Staat en Recht (Pansto i Prawo) — juridisch maandblad, Warszawa.
Nr. 12 (1951) van dit tijdschrift bevat een artikel van Cezary Berezowski Professor aan de Universiteit te Warszawa. — ,,De strijd om de gelijke rechten in de lucht". — De schrijver houdt zich bezig met het probleem van de onaantastbaarheid van de buitenlandse luchtterritoria en voert o.a. aan, dat het zich boven iedere staat bevindende luchtruim een deel van het staatsterritorium is en de toegang hiertoe tot de souvereine rechten van de staat behoort.

SPRAAKKUNST

Linde, Samule, Bogumil: ,,Pools Woordenboek", 3e druk, Uitg. Rijksuitgeversinstituut, Warszawa, (1951) 681 blz.

GENEESKUNDE

Konopka, St.: ,,Poolse geneeskundige bibliographie over het jaar 1946". Uitg.: Geneeskundig Uitg. Inst. Warszawa (1951) 340 blz.
Het boek bevat 1725 gepubliceerde artikelen, die in boek en brochurevorm, zo ook in tijdschriften voor geneeskunde, pharmacie, stomatologie, veterinaire geneeskunde en in 51 niet-medische tijdschriften zijn verschenen — waaraan een korte inhoudsopgave is toegevoegd. Het boek bevat ook niet-medische, door artsen geschreven artikelen.

De Poolse Handelsattaché in Den Haag, ontvangt dagelijks van 10—1 uur op zijn kantoor, Alexanderstraat 24, Tel. 116164

„Verslag van het 10e Anti-tuberculose-congres." Inleidingen en discussies van het 10e Anti-tuberculose-Congres, dat in de tijd van 29 Augustus tot 1 Sept. 1951 in Rokitnica Slaska plaats vond.
Redactie: J. Gackowski. Uitg. Rijks Geneesk. Uitg. Instituut. Warszawa 1951, 240 blz.
Het boek bevat de verkorte weergave van verschillende wetenschappelijke inleidingen op het gebied van de tuberculosebstrijding, de genezing van de tuberculose en de organisatie van de heelkunde op dit gebied.
„Verslag van het 11e Congres van de Poolse Vereniging voor gynaecologen", Redactie: Jan Lesinski, Uitg.: Rijks Geneesk. Uitg. Instituut Warszawa (1951) 244 blz.
Het verslag bevat o.a. in het kort weergegeven inleidingen, die de vraagstukken van de zwangerschapsphysiopathologie, in het bijzonder bij de werkende vrouwen behandelen. In verband met de steeds toenemende stijging van de vrouwenarbeid krijgt dit vraagstuk steeds meer betekenis.

ALGEMEEN

„Het barnsteen in Polen", Uitg. Rijksmuseum, Warszawa (1951) 15 blz. Bevat de overdruk van twee wetenschappelijke verhandelingen, verschenen in het mededelingenblad van het Rijksmuseum.
A. Chetnik: Barnsteenwinning en barnsteenbewerking in het gebied van de midden-Narew.
R. Kozlowski: De wetenschappelijke betekenis van barnsteen.

Op de kunstacademies en de middelbare scholen voor de kunst, worden bijna 30.000 jonge mensen opgeleid d.w.z. driemaal zoveel als vóór de oorlog.
50 procent van de leerlingen bestaat uit kinderen van arbeiders en boeren.
Op de Academies voor Beeldende Kunsten worden op het ogenblik ongeveer 2000 leerlingen opgeleid in diverse faculteitenafdelingen, die in contact staan met de plaatselijke industrie.
Zo heeft de Academie voor Beeldende Kunsten te Lodz een afdeling voor textiel.
Op de 23 middelbare scholen voor Beeldende Kunsten studeren ruim 8000 leerlingen.
Ongeveer 800 toekomstige componisten, dirigenten, instrumentalisten en zangers worden opgeleid aan 7 Hogescholen voor Muziek.

Op 12 Februari vond de zitting van de Sejm-commissie voor het economisch plan en het daarbij behorend budget plaats, welke zitting gewijd was aan het vraagstuk van de voorlichting en de kaderscholing.

Het voorlopig budget van de uitgaven van het Ministerie van Voorlichting voor het lopende jaar — het administratief budget niet meegerekend — werd afgesloten met een bedrag van 2.014.200.000 zloty.
Van dit bedrag is een belangrijk gedeelte bestemd voor de algemene ontwikkeling en voorlichting voor volwassenen. Na het budget van het lager onderwijs nemen de uitgaven voor de zorg voor het kind en de jeugd de eerste plaats in.
Het budget van de uitgaven voor schoolbibliotheken werd verhoogd met 50 procent. De uitgaven voor inrichtingen voor de zorg van het kind en de oudere jeugd vertonen een stijging van 11,1 procent in verhouding tot het vorig jaar.
De bijzondere zorg van de regering voor de opleiding van jonge onderwijzers- en lerarenkaders komt tot uitdrukking in de bedragen, die uitgetrokken zijn voor de oprichting van Academies voor Paedagogie en voor stipendia voor de leerlingen van die scholen. 80 procent van het totale aantal leerlingen hiervan zal een studiebeurs ontvangen.
379.700 kinderen zullen dit jaar de kleuterscholen bezoeken.
Tevens is er voorzien in een verdere stijging van het aantal lagere scholen voor algemene ontwikkeling.
De zomervacantie-actie voor kinderen en jongeren wordt aanzienlijk uitgebreid.
De voorbereidende vakscholen zullen dit jaar ongeveer 22.585 afgestudeerden afleveren.
De vakscholen eerste graad 162.450 afgestudeerden.
De vakscholen tweede graad ongeveer 72.500 afgestudeerden.
Het totaal quotum van uitgaven voor scholen voor op de voorgrond tredende arbeiders bedraagt voor dit jaar ruim 31,5 millioen zloty.
Meer dan 400.000 personen zullen in cursussen deelnemen aan de actie voor vakopleiding.

Adressen van Ondernemingen voor de Buitenlandse Handel

Centralne Biuro Łożysk Tocznych „CEBILOZ"
Centraalbureau Voor Kogellagers „CEBILOZ" — Warszawa, Krakowskie Przedmieście 47/51
Telefoon: 73950 — Telegramadres: CEBILOZ Warszawa

Centrala Eksportowo-Importowa Premysłu Drzewnego
Import en Export Centrale voor Houtproducten — Exportbureau, Warszawa Miodowa E
Telefoon: 8-86-74 — Telegramadres: CEPEDE Warszawa

CENTROMOR/Centrala Morska Importowo-Eksportowa/ul. Mokotowska 49 WARSZAWA I, Tel. 72640, 61086, 73480.

Centrala Zaopatrzenia Materialowego Przemysłu Węglowego
Centrale Voor de Materiaalvoorziening van de Kolenmijnen — Import Bureau, Katowice, Plebiscytowa 36
Telefoon: Centrale 3-59-81; Bijkantoor: Lwowska 11; Telefoon: 8-68-02; 8-65-01 — Telegramadres CENTROZAP Katowice

Centrala Zaopatrzenia Hutniczego
Centrale Voor de Voorziening van Hoogovens, Import Bureau, Katowice, Armii Czerwonej 12/14
Telefoon: 3-67-01/05; 3-49-41/45. Bijkantoor: Warszawa, Na Skarpie 21. Telefoon: 8-81-93; 8-81-96 — Telegramadres CENTRORUD Katowice

Centrala Spółdzielni *Mleczarsko-Jajczarskich*
Centrale Voor de Melk- en Eieren-Coöperaties — Warszawa, Hoża 66/68
Telefoon: 8-96-00/5 — Telegramadres: CESEMJOT Warszawa

Centrala Handlowa Przemysłu Cukrowniczego
Handelscentrale van de Suikerindustrie, Warszawa, Al. Niepodległości 161
Telefoon:: 4-00-80 — Telegramadres: CUKROZBYT Warszawa

„DAL" Towarzystwo Handlu Międzynarodowego S.A.
„DAL" Vereniging voor de Buitenlandse Handel N.V. — Warszawa, Nowy Swiat 40
Telefoon: 7-58-60 — Telegramadres: DALOS Warszawa

Polskie Towarzystwo Handlu Zagranicznego dla Elekrotechniki „ELEKTRIM", Sp. z. o. o.
Poolse Maatschappij voor Buitenlandse Handel in Electrotechnische Artikelen „ELEKTRIM", Naamloze Vennootschap — Warszawa, Sienna 32
Telefoon 8-01-20 — Telegramadres: ELEKTRIM Warszawa

Polskie Zakłady Zbożowe — Biuro Handlu Zagranicznego
Poolse Graanbedrijven — Bureau voor Buitenlandse Handel, Warszawa, Kopernika 30
Telefoon Directie: 8-21-69 — Telegramadres EXPEZET Warszawa

Państwowa Centrala Drzewna „PAGED"
Staats-Houtcentrale „PAGED" — Bureau voor Buitenlandse Handel, Warszawa, Plac 3-ch Kryży 18
Telefoon: 7-50-20/23 — Telegramadres: HAZAPAEED Warszawa

„HORTUS" Import i Eksport Nasion

„HORTUS" Import en Export van Zaden, Warszawa, Klonowa 20
Telefoon: 8-08-24/29 — Telegramadres: HORTUS Warszawa

„FILM POLSKI" Biuro Zagranicznego Obrotu Filmów

„POOLSE FILM" Bureau voor de In- en Verkoop van Films in het Buitenland — Marszałkowska 56
Telefoon: 8-61-33 — Telegramadres: IMEX-FILM Warszawa

Centrala Rybna

„Viscentrale, Bureau voor Buitenlandse Handel, Warszawa, Puławska 14
Telefoon Centrale: 7-10-22 — Telegramadres MOTORIM Warszawa

„PAPEXPORT" Centrala Eksportowo-Importowa

„PAPEXPORT" Import- en Exportcentrale voor de Papierindustrie — Warszawa, Wspolna 50
Telefoon: 8-10-00 — Telegramadres PAP-EXPORT Warszawa

Centrala Produktów Naftowych

Aardolieproducten Centrale, Warszawa, Rakowiecka 39
Telefoon: 4-00-20/25 — Telegramadres: PETROL, Warszawa

„POLIMEX" Polskie Towarzystwo Importowe Maszyn i Narzędzi

„POLIMEX" Poolse Import Maatschappij voor Machines en Werktuigen — Warszawa, Czackiego 7/9/11
Telefoon Centrale: 7-57 20 — Telegramadres: POLIMEX Warszawa

Centralny Zarząd Przemysłu Mięsnego

Centraal Bureau voor de Vleesindustrie, Bureau voor de Buitenlandse Handel, Warszawa, Złota 37
Telefoon Directie: 7-33-80 — Telegramadres: POLMEAT Warszawa

Polskie Towarzystwo Maszyn Biurowych

Poolse Kantoormachines Maatschappij N.V. — Warszwawa, Szpitalna 8
Telefoon: 8-27-25 — Telegramadres: TABULATOR Warszawa

Centrale Importowa Przemysłu Włokienniczego „TEXTIL-IMPORT"

Importcentrale voor de Textielindustrie „TEXTIL-IMPORT — Łódż

„LAS" Państwowa Centrala Leśnych Produktów

„LAS"Staatscentrale voor Bosproducten, Bureau voor Buitenlandse Handel, Warszawa, Al. Jerozolimskie 57
Telefoon: 8-72-21 — Telegramadres: ZALAS Warszawa

„DOM KSIAZKI" Centrala Obrotu Księgarskiego

„DOM KSIAZKI" Boekhandelscentrale — Bureau voor de Buitenlandse Handel, Warszawa, Wiejska 16
Telefoon: 8-23-77